

SANATTA KİMLİK VE ETKİLEŞİM IDENTITY AND INTERACTION IN ART

10-13 MAYIS 2010
ULUSLARARASI SEMPOZYUM
INTERNATIONAL SYMPOSIUM
MAY 10-13, 2010

SANATTA KİMLİK VE ETKİLEŞİM IDENTITY AND INTERACTION IN ART

10-13 MAYIS 2010
ULUSLARARASI SEMPOZYUM
INTERNATIONAL SYMPOSIUM
MAY 10-13, 2010

**SANATTA KİMLİK
VE ETKİLEŞİM**
IDENTITY AND
INTERACTION IN ART

DÜZENLEME KOMİTESİ
ORGANIZING and EXECUTIVE COMMITTEE

Başkan Head of Chairman:
Prof. Dr. Zeki Sönmez

Başkan Yardımcısı Vice Chair:
Prof. Dr. Banu Mahir

Sekreter Secretary:
Uzman Specialist Hâlenur Kâtipoğlu Kaya

Üyeler Members of Committee:
Yrd. Doç. Asst. Prof. Canan Suner
Yrd. Doç. Asst. Prof. Dr. Nurcan Yazıcı
Yrd. Doç. Asst. Prof. Dr. Sedat Kurugöl
Yrd. Doç. Asst. Prof. Dr. Sibel Onat Hattap
Öğr. Gör. Inst. Kevser Gürcan Yardımcı
Öğr. Gör. Inst. Derya Özakbaş (Sekreter Yrd. Asst. Sec.)
Öğr. Gör. Inst. Ayşe Fıçıcıoğlu
Öğr. Gör. Inst. Dr. Sibel Kılıç
Arş. Gör. Res. Asst. Hülya Dışkaya
Arş. Gör. Res. Asst. Nil Köroğlu Orbeyi
Arş. Gör. Res. Asst. Derya Buluç
Arş. Gör. Res. Asst. Abdurrahim Yılmaz
Arş. Gör. Res. Asst. Sezgi Giray
Doktorant Ph. D. Student Hesna Haral
Doktorant Ph. D. Student Feyza Akder
Muhasip Accountant Mehmet Keskinlioğlu

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Yayın No: 720
Sempozyum Özet Kitabı
Kod: MSGSÜ-R-TSTUAM-010/04-K

ISBN: 978-975-6264-37-9

"Sanatta Kimlik ve Etkileşim" Uluslararası Sempozyumu
10-13 Mayıs 2010 / Özet Kitabı

© MSGSÜ Türk Sanatı Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi

Yayına Hazırlayanlar Editorial Board
Banu Mahir / Hâlenur Kâtipoğlu Kaya / Hesna Haral

Tasarım Design: Canan Suner

Grafik Uygulama Artwork: M. Ali Kalacı, Nadir Geçeroğlu

Nisan 2010 / 300 adet

Baskı: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Matbaası

MSGSÜ Türk Sanatı Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi

MSGSÜ Meslek Yüksek Okulu Binası-Tophane/Nusretiye Kasrı
Meclis-i Mebusan Cad. No.: 2 Tophane / İSTANBUL 44528
Tel.: Santral: 0212 243 53 43 / 131 ve 132 - Direkt: 292 20 30 E-mail: tstuam@msgsu.edu.tr

BİLİM ve SANAT KURULU
ADVISORY BOARD

Prof. Rahmi Aksungur
Rektör-Sempozyum Onursal Başkanı
Rector-Symposium Honorary Chairman

Prof. Dr. Zeki Sönmez
Sempozyum Başkanı-Merkez Müdürü
Symposium Chairman, Manager

Prof. Dr. Oğuz Ceylan
Prof. Dr. Ahmet Taşağıl
Prof. Süleyman A. Belen
Prof. Dr. Güzin Konuk
Prof. Mesut İktu
Prof. Dr. Banu Mahir
Prof. Dr. Abdullah Uçman
Prof. Dr. Ara Altun
Prof. Dr. Semra Germaner
Prof. Dr. Zeynep İnankur
Prof. Dr. Yaşar Çoruhlu
Prof. Dr. Hayrunnisa Alan
Doç. Dr. Assoc. Prof. Muharrem Kaya

İÇİNDEKİLER CONTENTS

Resim Sanatı Painting | 1-14

Seza Sinanlar Uslu

Paris Salonları'ndan Pera Salonları'na Resimde Osmanlı Kimliği
Ottoman Identity in Painting from Paris Salons to
Pera Exhibitions | 3

Cahit Bilim

Ressam Hüsnü Yusuf Efendi
Painter Hüsnü Yusuf Efendi | 4

Zehra Canan Bayer

Hans Hofmann ve André Lhôte Atölyelerinin Modern Türk Resminin
Oluşum ile Gelişim Sürecinde Türk Ressamları Üzerindeki Etkileri
The Influences of Hans Hofmann and André Lhôte Ateliers on
Turkish Painters during the Formation and Evolution Process of
Modern Turkish Painting | 5

Seyda Üstünipek

Léopold-Lévy'nin Sanatı ve Türk Resmine Etkisi
Levy's Art and His Influences on Turkish Painting | 6

Fatih Başbuğ-Bekir Kabakcı

Sanatçı ve Aydın Gözüyle Cumhuriyet Dönemi
Türk Resminde Kimlik Tartışmaları
Identity Discussions in Republic Period Turkish Art through
the Eyes of Artists and Intellectuals | 7

Erol Kılıç

Çağdaş Türk Resminde Kimlik Arayışları ve Geleneksel Etkileşim
Identity Pursuits and Traditional Interaction in Contemporary
Turkish Painting | 8

Fırat Arapoğlu

Şükran Moral Özelinde Türkiye'de Feminist Sanatta Kimlik ve Farklılık
Identity and Diversity in Feminist Art in Turkey in
Şükran Moral's Works of Art | 9

Pınar Üner Yılmaz

Sanatçı Canan Şenol'un Yapıtları Üzerinden
Türkiye'de Kimlik ve Toplumsal Cinsiyet Okuması
Identity and Social Gender in Turkey in
Canan Şenol's Works of Art | 10

Nevin Yavuz Azeri

Resmin Tarihsel Sürecinde Sanatçı Kimliğinin
Renk Duyarlılığındaki Karşılığı ve Örnekleri
Responses and Instances of Artist's Identity on
Color Sensitivity through History of Painting | **11**

Serap Yüzgüller Arsal

Doğu-Batı İkonografilerindeki Etkileşim Bağlamında
Şüpheli Ebe Salome Figürü
Suspicious Midwife Salome Figure in the Context of Interaction
between Eastern and Western Iconographies | **12**

Adem Genç

Etkileşim ve Metinlerarasılık
Influence and Intertextuality | **13**

Basak Şiray

Türk-Alman Çağdaş Sanatçıların Eserlerinde
Kimlik ve Mekânın Kültürel Etkileşimi
Cultural Interaction of Environment and Identity in the
Works of Contemporary Turkish and German Artists | **14**

Geleneksel Türk Sanatları: Kumaş, Halı, Çini, Porselen, Minyatür Traditional Turkish Arts: Textiles, Carpets, Tiles and Porcelain, Miniature Painting | 15-23

Şerife Atlıhan

Osmanlı Saray Kumaş Desenlerinde İran ve Bizans Etkileri
Iranian and Byzantine Influence on the Patterns of
Ottoman Palace Textiles | **17**

Berna Sevinc

Barok Sanatı Etkisinin Görüldüğü Milas Halıları
Milas Carpets Reflecting the Influence of Baroque Art | **18**

Gülgün Yılmaz

18. Yüzyıl Duvar Çinilerinde Çin-Hollanda-Kütahya Etkileşimi
China-Holland-Kütahya Interactions on 18th Century
Wall Tiles | **19**

Hülya Kalyoncu

19. Yüzyılda Avrupa Porselen Sektörüyle
Osmanlı Porselen Sektörünün Etkileşimleri
Interactions between Ottoman and European
Porcelain Sectors in the 19th Century | **20**

Semiha Altier

Orta Asya Resim Sanatında Etkileşimler Üzerine Bir Örnek:
Usman Kuhistani'nin *Tarih-i Ebu'l Hayr Han*'ında
Resim-Metin İlişkisinin Düşündükleri
A Case on the Interactions in Central Asian Painting:
Thoughts about the Relationship between Text and Image in
Tarih-i Ebu'l Hayr Han of Usman Kuhistani | **21**

Gülşen Tezcan

Tasvir Sanatında Kültürlerarası Etkileşimin Tanıkları: İşret Meclisleri
Witnesses of the Intercultural Interaction in Islamic Painting:
Entertainment (Majlis) Scenes | 22

Aslıhan Erkmen

İslam Kitap Sanatında Resimli Tezkireler ve Etkileşimleri
Interactions among Illustrated Biographies (Tazkiras) in
Islamic Arts of the Book | 23

Tekstil ve Moda Textile and Fashion | 25-30**Safiye Sarı**

Moda Kimliği ve Giysilerarasılık
Identity of Fashion and Intervestimentalite | 27

Özgün Can-Mehmet Özkartal

Endüstriyel Gelişimin Cumhuriyet Dönemi
Tekstil Tasarımı ve Kumaş Desenlerindeki Kimlik Arayışına Etkileri
Influences of Industrial Development on Pursuits of Identity in
Textile Designs and Fabric Patterns during the Republican Era | 28

Ayşe Fıçıoğlu

Türk Hazır Giyim ve Moda Kimliğine Yazmacılık Sanatının Yansıtılması
The Reflection of the Art of Block Printing (Yazmacılık) to the Identity of
Turkish Ready Wear and Fashion | 29

Nesrin Önlü

Tekstil Sanatının Değişen Kimliği, Etkilendiği ve Etkilediği Alanlar
The Changing Identity of Textile Art, Influencing and
Influenced Fields | 30

Heykel Sanatı Sculpture | 31-35**Yıldız Güner Turhan**

Afrika Heykel Sanatının Modern Sanat Üzerine Etkisi
The Influence of African Sculpture on Modern Art | 33

Funda Berksoy

Heykelde Tüketim Toplumunu, Beden Algısını ve
Kadın Kimliğini Konu Alan Çalışmalar
Works of Sculpture Displaying Consumer Society,
Perception of Human Body and Female Identity | 34

Gökçen Ergür

Ulusal Kimlik ve Anıt Heykelleri
National Identity and Monument Sculptures | 35

Genel Sanat General Subjects in Art | 37-43**Arzu Uysal-Emrah Uysal**

Kimliğin Dönüşümü ya da Öznenin Muğlaklığı
The Transformation of the Identity or the Ambiguity of the Subject | 39

Sibel Kılıç

Bilimsel Sanat-Sanatsal Bilim
Scientific Art-Artistic Science | 40

Nilgün Bilge

Kültürel Farklılıklar ve Yaratma Edimi
Cultural Differences and Act of Creation | 41

E. Berika İpekbayrak

Kent, Sanat ve Kimlik
City, Art and Identity | 42

Mahmut Öztürk

Sanatta Kimlik ve Etkileşim Üzerine
Çağdaş Türk Sanatı Dersi Örneği
A Sample Lecture of Contemporary Turkish Art on
Identity and Interaction | 43

Plastik Sanatlar Plastic Arts | 45-51

Başak Burcu Tekin

Sultan Abdülaziz'in İngiltere Ziyareti Hatıra Madalyası: 19.
Yüzyılda Doğu Kimliği-Batı Kimliği Algılayışının Görsel Bir Özeti
The Commemorative Medal Made for the England
Visit of Sultan Abdulaziz: A Visual Summation of Perception of
Western Identity and Eastern Identity in the 19th Century | 47

Zeynep Yasa Yaman

1958 Brüksel Dünya Fuarı Ekseninde
Türkiye'de Kültür ve Sanat Ortamı
The Cultural and Artistic Environment in Turkey in the
Context of 1958 Brussels World Fair | 48

Halkan Demir

Ulusallık Evrensellik İkileminde Plastik Sanatlarda
Kimlik ve Etkileşim
Identity and Interaction in Plastic Arts in the
Context of Nationalism and Universalism | 49

Hâlenur Kâtipoğlu Kaya

Türk Resim ve Heykel Sanatında Kimlik Olarak İmza
Signature as Identity in Turkish Painting and Sculpture | 50

Terlan Mehdiyeva Azizzade

Azerbaycan Sanatçılarının Kültürel Etkileşimi
Cultural Interaction among Azerbaijani Artists | 51

Yunan-Roma Sanatı Greek-Roman Art | 53-58

Akın Temür

Grek Sanatında Karışık Yaratıklar ve Kökenleri Işığında,
Doğu Sanatları ile Batı Sanatları Arasındaki Etkileşimler
The Interactions Across Western and Eastern Arts Under the
Light of Mixed Creatures in Greek Art and Their Roots | 55

Bilsen Şerife Özdemir

Roma Dönemi Günlük Kullanım Seramiklerinde Etkileşim ve Moda
Interaction and Fashion on the Daily Use Pottery of the
Roman Period | **56**

Havva Karademir

Antik Mimaride Roma Kimliğine Bir Örnek;
Anadolu'da Dairesel Planlı Tapınaklar
An Example Representing the Roman Identity in Antique
Architecture; Circular Planned Temples in Anatolia | **57**

Barış Salman

MS 2. ve 3. Yüzyıllarda Roma ile Suriye Bölgesi Arasındaki
Kültürel ve Sanatsal Etkileşimler
Cultural and Artistic Interactions Between Rome and
Syria Region in the 2nd and 3rd Century A.D. | **58**

Felsefe-Sosyoloji Philosophy-Sociology | 59-68**İşıl Bayar Bravo**

Nietzsche'de Sanatın ve Sanatçının Kimliği
The Identity of Art and Artist in Nietzsche | **61**

Mustafa Genç-Vedat Tezcan

Whitehead Metafiziği Açısından Sanatta Kimlik Kavramı
The Identity in Art from the Point of Whitehead's Metaphysics | **62**

Simge Özer Pınarbaşı

Oscar Wilde'a Göre 19. Yüzyıl Sanatçısının Kimliği
The Identity of 19th Century Artist According to Oscar Wilde | **63**

Veli Urhan

Modernizm-Personalizm İkileminde
Sanatın Kişilik ve Kimlik Üzerindeki Etkisi
The Influence of Art on Identity and Personality in the
Dilemma of Modernism and Postmodernism | **64**

Vildan Akan

Sosyoloji ve Sanatta "Stil"
"Styles" in Sociology and Art | **65**

Ayşe Azman-Nalan Yetim

Eleştiri Metinleri Üzerinden Toplumsal Kimlik Okumaları
Readings on Social Identity through the Texts of Criticism | **66**

Ayşe Alican-Songül Sallan Gül-Deniz Yılmaz

Sokak Çalgıcılarının Mekânsal Özgürlüğü: İstanbul Taksim Sokak
Çalgıcıları Örneği Spatial Freedom of Street Musicians:
The Case of İstanbul Taksim Street Musicians | **67**

Rasim Özgür Dönmez-Ayşe Kaya-Çağla Pınar Tunçer

Yeni Bir Kamusal Alana Doğru: Devrimden "Yaşam Dünyasına"
Toward to New Public Sphere: From Revolution to
"The New Life World" | **68**

Modern Sanat Modern Art | 69-78

Buket Acartürk

Modernizmin Çıığı: Popüler Kültür
The Scream of Modernism: Popular Culture | 71

Süheyla Birlik

Sanatta Etkileşim: Minimalizm
Interactions in Art: Minimalism | 72

Refa Emrali

Mezleşen Sanat
Hybridization of Art | 73

Serenay Şahin

Cisimleşen Etkileşim, Değişen Kimlik
Embodied Interaction, Changing Identity | 74

Nuran Leyla Ersen

Çağdaş Sanat Yapıtlarında Kültürel Kimlik
Cultural Identity in Turkish Contemporary
Artworks after 1990's | 75

Solmaz Bunulday

Oluşmakta Olan Bir Kimliğin Bienali: Manifesta
The Biennial of Emerging Identity: Manifesta | 76

Evrin Özlem Kavcar

Sanatsal Müdahale Kavramı Çerçevesinde
Toplumsal Bellek ve Kimlik Etkileşimi
Identity Interaction and Social Memory in the
Context of Artistic Interference Concept | 77

Ebru Acar Taralp

Mizahi ve Eğlenceli Bir Kimlik ile Kendini Var Eden Sanat
Art Existing Itself with a Humorous and Funny Identity | 78

Edebiyat Literature | 79-95

Ahmet Mermer

Osmanlı Şairlerinin Sanat Kimliğinin Göstergesi Olan
Bir Edebî Sanat: Hüsn-i Talil
An Literal Art Indicating the Artistic Identity of
Ottoman Poets : Hüsn-i Talil | 81

Sabahattin Küçük

Noktanın Açılımı/Yayılmı ve Klasik Türk Şiirine Yansımaları
The Development and Expansion of the Point and its
Reflection to Classical Turkish Poem | 82

Şafak Güneş Gökdoğan

Osman Hakan A.'nın *Sarı Ekin* Adlı Kitabında Gelenek Etkisi
The Effect of Tradition in Osman Hakan A.'s Book Called
Sarı Ekin | 83

Maksut Yiğitbas

Toplum ve Edebiyat Etkileşimi: 1970'li Yıllarda Türk Şiiri
Interaction between Society and Literature:
Turkish Poem in 1970's | **84**

Sibel Dinc

Safiye Erol'un Kadın Kahramanlarının Aşkta Kimlik Arayışı
The Identity Pursuits of Safiye Erol's Female Heroes in Love | **85**

Devrim Yücel Besim

Cevat Şakir Kabaağaçlı ve Bodrum Kenti
Cevat Şakir Kabaağaçlı and the City of Bodrum | **86**

Layli Ükübayeva

Cengiz Aytmatov'un Eserlerinde Kimlik ve Sanatçılık İlişkisi
The Relationship between Identity and Being Artist in the
Works of Cengiz Aytmatov | **87**

Muharrem Kaya

Drina Köprüsü ve El Greko'ya Mektuplar Adlı Romanlarda
Türk Kimliğinin Yansıtılması Üzerine Yorumlar
Interpretations about the Reflection of Turkish Identity in the
Novels Titled Drina Bridge and Letters to El Greco | **88**

Senem Timuroğlu-Çimen Günay Erkol

Almanca Yazan Türk Yazarların Romanlarında Kimlikler Arası Etkileşim
Interaction among Identities in Novels of Turkish Writers
Who Write in German | **89**

İsmet Emre

Bir Metin Kurucu Olarak Yazar-Öznenin Yaratma Süreçleri
Creation Processes of Author- Subject as a
Constructor of a Text | **90**

Doğan Yaşat

Edebiyatta Susan Karakterler: Türk Öykücülüğünde
Kimlik ve Toplum dışılık
Silent Characters in Literature: Identity and Being not
Related to the Society | **91**

Burcu Yasemin Şeyben

Sevim Burak'ın *Ah Ya Rab Yehova* ve *Sahibinin Sesi* Adlı
Eserlerinde Kimliklerarası Diyalog
The Dialogue between Identities in Sevim Burak's Works Titled
Oh My God Jehovah and *His Master's Voice* | **92**

Recep Duymaz

Cemil Sena Ongun'un Estetik Değere/Güzelliğe Bakışı
Cemil Sena Ongun's View at Aesthetic Value/Beauty | **93**

Fundagül Apak

Kimliksiz Kuşağın "Ümid"i Burhan Toprak ve
Estetik Bilimin Türkiye'deki Köklenişi
Burhan Toprak as a "Hope" of a Generation without Identity and
the Rooting of Aesthetics as a Science in Turkey | **94**

Kahraman Bostancı

Estetik Düşünce Tarihimizde Sanatta Dehâ ile İlgili Görüşler
Opinions Related with Artistic Genius in
History of Aesthetics | **95**

Seramik-Grafik-Fotoğraf-Sinema- Tiyatro-Müzik Sanatları

**Ceramic-Graphic-Photographic-Cinema-
Theatre-Music Arts | 97-110**

Esin Küçükbicmen-Sibel Sevim

Seramik Sanatında Kavram; Kavramsal Sanatta Seramik
Concept in Ceramic Art; Ceramic in Conceptual Art | **99**

Zehra Yiğit

Parfüm Reklamlarında Kadın Kimliğinin İnşası
Construction of Female Identity in Perfume
Advertisements | **100**

Ömer Alanka-Aslı Erciyes

Postmodern Özne Tasavvurunun Fotoğrafik Dışavurumu
Photographic Expression of Postmodern Subject Idea | **101**

Zeynep Ergin

Sanatta Sinemanın Kimliği
Identity of Cinema in Art | **102**

Kurtuluş Kayalı

1960'lı Yıllar Zihniyetinin Türk Sinemasına Ulusal Kimliğini
Kazandırma Konusundaki Etkileri
Influences of 1960's Mentality on the Achivement of
National Identity in Turkish Cinema | **103**

Rana İğneci Süzen

Türkiye'de Sinematografik Anlatımın Sözlü Kültür ve Geleneksel
Anlatı Biçimleri ile Etkileşimi
Interactions between Cinematographic Expression and Oral
Culture with Traditional Narration in Turkey | **104**

Ali Sait Liman

Sanatta Kimlik Ve Etkileşimin Beyaz Perdedeki Yansımaları:
Türkiye'de Sinema-Seyirci İlişkileri (1930-1970)
Reflections of Identity and Interaction in Art to the Cinema:
Relationships between Cinema and Audience in
Turkey (1930 - 1970) | **105**

Fevziye Eyigör Pelikoğlu

James Cameron'ın "Avatar" Filminde Kodlanmış Alternatif Kimlikler
Coded Alternative Identities in Avatar
Movie of James Cameron | **106**

Selçuk Göldere

Tiyatro Sanatında Oyuncunun Kimliği-Karakter
Identity and Character of Actor/ Actress in Theatre | 107

Bahadır Gülmez

Dünya Sahneden Sanal Sahneye Başkalaşım, Başkalaşmalar
From World Scene into the Virtual Scene, Metamorphosis and
Other Encounters | 108

Neşe Grancıer Okay

Retorik Sanatının Müziğe Etkisi
Influence of the Art of Rhetoric on Music | 109

Barbaros Dervis Okay

Klasik Batı Müziğinde Avrupalı Bestecilerde Caz Müziği Etkileşimi
Jazz Music's Influence on European Composers in
Western Classical Music | 110

Mimarlık Architecture | 111-133**Nezih Ayıran**

Mimari Kimliğin Oluşumunda Metaforların Rolü
The Role of Metaphors in the Formation of
Architectural Identity | 113

Fatih Şahin-Sonay Çevik

Alışveriş Merkezlerinde Sanatın Kamusal Mekân Kalitesine Etkileri
Influences of Art to the Quality of Public Sphere in
Shopping Centers | 114

Yaşar Subaşı Direk

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan Örneklerle,
Mimaride Bina Cephelerinin Kent Kimliğine Etkisinin Araştırılması
Research about the Influence of Buildings' Façades to the
Identity of Cities through Examples from Eastern and
Southeastern Anatolia | 115

Mine Ulusoy-Ebru Erdoğan

Konya Konut Mimarisinde Kimlik ve Kültür Etkileşimi
Identity and Cultural Interaction in
Civil Architecture of Konya | 116

Nurcan Yazıcı

Kent Kimliğinin Belirlenmesinde Hükümet Konağı Binaları:
Konya Hükümet Konağı Örneği
Government Office Buildings as a Determining Agent in the Identity of
Cities: An Example / Government Office Building of Konya | 117

İslay Yıldırım

Edirne Kaleiçi Semtinin Kentsel Gelişimi
Urban Development of Edirne Kaleiçi District | 118

İmre Özbek Eren-Bahar Aksel-Ece Postalci

Ege Yerleşmelerinde Mekânsal Kimlik ve Kültürel Etkileşim
Cultural Interaction and Environmental Identity in
Aegean Settlements | 119

Mehmet Seyitdanlıoğlu

İstanbul'da Modern Belediyeciliğin Doğuşu ve Bunun Osmanlı
Kent Dokusu Üzerindeki Yansımaları
The Rise of Modern Municipal Government in Istanbul and Its
Reflections on Ottoman Urban Fabric | 120

Sevgi Tuğçe Akıncı

Şehir İmgesinin İnşası Bağlamında Bir Temsil:
Constantinople+Konstantiniyye+İstanbul
Representation as a Means of Constructing the Image of
the City: Constantinople+Konstantiniyye+İstanbul | 122

A. Esra Bölükbaşı Ertürk

Osmanlı Sanatında Başkent-Taşra Etkileşimine Bir Örnek:
İstanbul-Safranbolu
An Example for Capital-Province Interaction in Ottoman Art:
Istanbul-Safranbolu | 123

Su Sultan Akülker

Makedon Okulu/Ekolü (13-14. Yüzyıllar)
Macedonian School (13th-14th Centuries) | 124

Ayer Kasif- Devrim Yücel Besim

Kuzey Kıbrıs'taki Anıtlar Üzerine Tespitler ve
Mimar Gözüyle Eleştiriler
Monuments in North Cyprus and Architectural Critics | 125

Kemal İbrahimzade-Andrei Spachtchanskyi

Gatçina Sarayı'ndaki Türk Tarzı Yapılar
Turkish Style Buildings in Gatçina Palace | 126

Anar Azizov

Anıt Eserlerin Sivil Yapılarla Etkileşimine Bir Örnek:
Azerbaycan'da Şeki Han Sarayı
An Example to the Interactions between Monumental Buildings
and Civil Architecture: Şeki Khan Palace in Azerbaijan | 127

Emine Sibel Hattap

Mimari Kültür ve Etkileşim
Architectural Culture and Interaction | 128

Sedat Kurugöl-Çiğdem Çelik Tekin

Anadolu Hisarı ile Bizans Dönemi Yoros Kalesi Tuğlarının
Özelliklerinin Değerlendirilmesi
The Evaluation of the Bricks Belonging to Yoros Castle and
the Anatolian Fortress | 129

Hatice Oruc

Saraybosna'da Gazi Hüsrev Bey Külliyesi'nin Mimarı Hakkındaki Tartışmalar: Mimar Sinan'ın 1538 Öncesinde Balkanlardaki Yapı Faaliyetleri

Discussions about the Architect of Hacı Hüsrev Bey Complex in Sarajevo: Architectural Activities of Architect Sinan before 1538 in the Balkans | **130**

Ülkü Demir

Neo Klasik Üslubun Taşradaki Bir Örneği:

Edirne Hacı Adil Bey Çeşmesi

The Change of Identity in Ottoman Architecture in the Example of Laleli Mosque | **131**

Mustafa Özer

Osmanlı Mimarığında Kimlik Değişiminin

Laleli Camisi Örneği ile Ele Alınması

An Example of Neo-Classical Style in the Province:

The Fountain of Hacı Adil Bey in Edirne | **132**

F. Emel Ardaman

İki Cami, İki Mimar, İki Kimlik

Two Mosques, Two Architects, Two Identities | **133**

SANATTA KİMLİK
VE ETKİLEŞİM
IDENTITY AND
INTERACTION IN ART

Resim Sanatı
Painting

Paris Salonları'ndan Pera Salonları'na Resimde Osmanlı Kimliği Ottoman Identity in Painting from Paris Salons to Pera Exhibitions

Paris Salon Sergileri, Batılı resim geleneği içinde gerçekleştirilmiş büyük etkinliklerden biridir. Paris Salonları'na kabul edilen Osmanlı Ressamları da bu önemli etkinliğin içinde yer alarak isimlerini uluslararası ortamda duyurma imkânına kavuşmuşlardır.

Pera Salon Sergileri ise Paris ortamından sızan bir etkiyle hem Paris'in sanat ortamını İstanbul'a taşımak açısından hem de yerel sanatçıların daha görünür olmaları ve sergileme adabının gelişimi bakımından büyük katkılar sağlamıştır.

Peki bu süreci takip eden Régis Delbeuf, Le Comte Prétextat ve Adolphe Thalasso gibi dönemin öne çıkan isimleri, Osmanlı Resmi için ne gibi değerlendirmelerde bulunmuşlar, gerek içerik gerekse teknik açıdan eserleri ve sanatçıları ortak bir Osmanlı kimliği paydasına yerleştirebilmişler midir?

Bildirimiz bu soruları yanıtlamaya yönelik olarak daha evvel yayımlanmamış kaynaklardan gün ışığına çıkarılmış bir takım değerlendirmeleri izleyici ile paylaşmayı amaçlamaktadır.

* Öğr. Gör. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Sanat Yönetimi Anabilim Dalı, İstanbul.

Cahit Bilim*

Ressam Hüsnü Yusuf Efendi Painter Hüsnü Yusuf Efendi

Osmanlı'da Çağdaşlaşma hareketleri kapsamında Avrupa'ya elemanlar (öğrenci/hoca) gönderildi. Bunlardan biri de ünlü ressam Hüsnü Yusuf Efendi'dir. Kendisi Paris, Belçika, Viyana ve Berlin'e gitti. Buralarda yeteneklerini göstererek çeşitli diplomalar aldı. Daha sonra İtalya'ya giderek burada ünlü erkek ve kadın ressamlarla tanıştı.

İstanbul'a döndüğünde Mühendishane'nin resim hocalığına atandı ve birçok öğrenci yetiştirdi. Resmin yanında mimarlıkla da uğraştı. Nitekim İstanbul'daki tarihi eserlerin onarımı ve korunmasında çalıştı. Büyükdere Su Bentleri'ni onardı. Mühendishane ile Ayasofya'nın iç ve dış tüm detaylarını yansıtan çok güzel maketlerini yaptı. Mekteb-i Sultanî'nin tavanını resimledi. Kendisinin ve padişahın portrelerini yaptı. Bazı kaynaklara göre kendisine "Türkiye'nin Leonardosu" unvanı verildi.

Türkiye'nin 19. yüzyıl entelektüel, sanatçı kadrosunda yer alarak kültür sanat hayatına etkileri ve değerli katkıları oldu.

* Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Eskişehir.

**Hans Hofmann ve André Lhôte Atölyelerinin
Modern Türk Resminin Oluşum ile Gelişim
Sürecinde Türk Ressamları Üzerindeki Etkileri**
**The Influences of Hans Hofmann and
André Lhôte Ateliers on Turkish Painters
during the Formation and Evolution Process of
Modern Turkish Painting**

Türk resmine modern eğilimler, 1922'den başlamak üzere gerek kendi imkânları gerekse de devlet bursuyla Avrupa'ya giden ve Münih'te Hans Hofmann, Paris'te ise André Lhôte atölyelerine devam eden ressamlar vasıtasıyla girmiştir. Hans Hofmann'ın 1915'te Münih'te kurduğu "Schule für Bildene Kunst"ta, 1923–1927 yılları arasında öğrenim gören Ali Avni Çelebi ile Zeki Kocamemi, sanatçının Alman Ekspresyonizmi ve geç kübist eğilimleri yansıtan tarzından etkilenmişler, bu etkiyle yapıtlar oluşturmuşlar ve bu yapıtlarını Türkiye'ye döndüklerinde ilk kez 11. Galatasaray Sergisi'nde teşhir ederek sanat çevrelerinde büyük yankı uyandırmışlardır.

Türk resminde gelenekçi anlayıştan modern anlayışa geçişte köprü vazifesi gören ve Türk resmine modern bir kimlik kazandırmada önemli katkıları bulunan bu resamlara, André Lhôte'un atölyesine devam eden, Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği ile D Grubu'na mensup ve herhangi bir sanatçı teşekkülüne bağlı olmayan birçok ressam da dahil olmuştur. Lhôte Atölyesi'nde çalışma imkânı bulan bu ressamlar, onun geç kübist eğilimler gösteren ve konstrüksiyona dayalı üslubunun etkisi altında pek çok yapıt üretmişlerdir. Hofmann ile Lhôte atölyeleri, Cumhuriyet Dönemi ressamları tarafından 1923'ten başlamak üzere 1950'li yıllara değin rağbet görmüş ve Türk resminin modernleşmesi sürecinde etkili iki önemli merkez olmuştur.

* Dr., Sanat Tarihçisi, İstanbul.

Şeyda Üstünipek*

Léopold-Lévy'nin Sanatı ve Türk Resmine Etkisi Lévy's Art and His Influences on Turkish Painting

Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ne yabancı uzmanların getirilmesi yolunda alınan hükümet kararı kapsamında resim bölümüne davet edilen Léopold-Lévy, 1937-1949 yılları arasında, resim bölümünde bölüm başkanı, litografi ve resim atölyesi hocası olarak görev yapmıştır.

Lévy, Fransa'da geç izlenimcilik, kübizm, fovizm gibi öncü akımların etkili olduğu, Paris sanat ortamında sanatını biçimlendirmiş, herhangi bir akımın temsilcisi olmaksızın açık havadan, doğaya dayalı, lekese ve sınırlı renk kullanımının öne çıktığı manzaraları ile ünlenmiştir. Aldığı gravür eğitimi ve bu teknikle gerçekleştirdiği eserleri de sanatında önemli bir yer tutmaktadır.

Lévy, sanatının üslup ve konu yaklaşımıyla, sanatçı-eğitimci kişiliğiyle ayrıca üretkenliği, entelektüel birikimiyle gerek asistanı olan, D Grubu'nun temsilcileri arasında yer alan ressamların gerekse atölyesinde yetişen çoğu Yeniler Grubu kurucuları arasında yer alan ressamların sanatlarını etkilemiştir.

* Dr., Sanat Tarihçisi, İstanbul.

Sanatçı ve Aydın Gözüyle Cumhuriyet Dönemi Türk Resminde Kimlik Tartışmaları

Identity Discussions in Republic Period Turkish Art through the Eyes of Artists and Intellectuals

Cumhuriyet Dönemi, yeni bir yaşam biçimi ve sosyal hayatın, kültürel değişime yaptığı katkının unutulmaz süreçlerinden biridir. Yeniliğin, her alanda ülkenin tüm bölgesine yayıldığı ve yaşam biçimine dönüştüğü bu süreçte, aydın ve sanatçı kesim arasında görülen görüş ayrılıkları, fikir tartışmalarına dönüşmüş ve ortam yenileşme hareketleri ekseninde genişlemiştir. Ortaya atılan bütün fikirler, kısa zamanda halk arasında geniş yankı uyandırmış, dönemin söz sahibi aydınları ve sanatçıların eserlerinde yansıtılmıştır. Bu süreçte Türk resminin geldiği nokta üzerinde de farklı görüş ve öneriler, dönemin basın yayın organlarında irdelenerek Türk ressamının izlemesi gereken yol, öneriler biçiminde fikirleştirilmiştir.

Bu bildiriye, dönemin önemli aydın ve sanatçıların görüşlerine yer verilerek Cumhuriyet Dönemi'nde ele alınan sanatsal kimlik tartışmaları incelenmiştir.

* Dr., Selçuk Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, Konya.

** Selçuk Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, Konya.

Erol Kılıç*

Çağdas Türk Resminde Kimlik Arayışları ve Geleneksel Etkileşim

Identity Pursuits and Traditional Interaction in Contemporary Turkish Painting

Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren, sanatın diğer alanlarında olduğu gibi, Türk resminde de Türk ressamlarınca kimlik oluşturma çabalarına tanık olmaktadır. Buna verebileceğimiz ilk örnekler ise Turgut Zaim ve Nurullah Berk'tir.

1950'lerin başında kimlik konusunda sanat alanında yoğun tartışmalar yapılmış ve bu bağlamda sanatçılar ilk ürünlerini geleneksel etkileşimle denemişlerdir.

Turgut Zaim ve Nurullah Berk'in minyatür etkileşimli denemeleri devam ederken, soyut dışavurumcu sanatın tüm dünya sanatçıları etkileme sürecine paralel olarak Türkiye'de de kaligrafi, süsleme ve halı-kilim desenlerinin, yüzeysel ve dekoratif resim yaratmada etkilerini görmekteyiz. Başlangıçta, biçimsel olarak ortaya çıkan geleneksel etkileşim daha sonraki süreçte içselleşerek devam etmiş ve 1970 sonrası genç sanatçıların yaratımlarında da etkili olmuştur. Geleneksel etkileşim, günümüz genç Türk sanatçılarının bireysel yaratımlarında da yoğunlaşarak devam etmektedir.

* Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, Antalya.

Şükran Moral Özelinde Türkiye’de Feminist Sanatta Kimlik ve Farklılık Identity and Diversity in Feminist Art in Turkey in Şükran Moral’s Works of Art

Feminist sanat, feminizm olgusunun analiz ve yorumlarında içkin üretim stratejisini tanımlayan bir kavramdır. Biçimsel bir kategori değildir ve her kadın sanatçının ürettiği eser feminist sanat kapsamı içerisine alınmamaktadır.

19. yüzyılın sonunda ortaya çıkan feminizm içerisinde, sanatçılar profesyonel veya amatör olarak yer almışlardır. O zamandan günümüze kadın sanatçılar, toplumsal kurumlara karşı başkaldırlar yaratmakta ve erkek egemen toplum yapısını irdelemektedirler.

Bu çalışmada amaçlanan, çağdaş sanatın feminist sanatçılarından Şükran Moral özelinde Türkiye Sanatı’nda “feminist” kimlik/farklılık felsefesine ışık tutmaktır. Bu amaç doğrultusunda, sanatçının çalışmaları, çok sayıda, çeşitli kuramlarla dolu feminist kimlik ile farklılık pratiklerine ek olarak ayrı bir perspektifin sunumu ve yorumunu içermektedir.

* Öğr. Gör. (Sanat Tarihçisi-MA), Trakya Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Heykel Bölümü, Edirne.

Pınar Üner Yılmaz*

Sanatçı Canan Şenol'un Yapıtları Üzerinden Türkiye'de Kimlik ve Toplumsal Cinsiyet Okuması Identity and Social Gender in Turkey in Canan Şenol's Works of Art

Sanatta kimlik meselesi, genellikle toplumsal cinsiyet ile ilişkilendirilmektedir. 1960 sonrasında hayatın içinden konular arayan sanatın, toplumsal cinsiyet ile kurduğu bağ, “özel olan politiktir” (the personal is political) terimi ile de açıklanabilir. 11. Uluslararası İstanbul Bienali'ndeki “İbretnüma” adlı videosuyla sanat gündeminde yerini alan Canan Şenol, “kişisel olan politiktir” söylemini sanatının merkezine yerleştirmiş, kimlik ve toplumsal cinsiyet meselesini yapıtlarında açıkça ortaya koyan bir sanatçıdır.

Bildiride, Canan Şenol'un toplumsal cinsiyet meselesini çalışmalarında ne şekilde ele aldığı, yapıt okuma yöntemiyle incelenecektir. Bu bağlamda sanatçının yapıtları, toplumsal cinsiyet ve kimliğin kadın bedeni üzerindeki inşası ve sanat ile olan bağı açısından irdelenecektir.

* Arş. Gör., Yıldız Teknik Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi,
Sanat Yönetimi Anabilim Dalı, İstanbul.

Resmin Tarihsel Sürecinde Sanatçı Kimliğinin Renk Duyarlılığındaki Karşılığı ve Örnekleri **Responses and Instances of Artist's Identity on Color Sensitivity through History of Painting**

Resim sanatının tarihsel sürecine bakıldığında anlatım ögesi olan rengin, temsil değerinin, maddesel değeriyle yer değiştirmesine ve dolayısıyla biçim ve renk ilişkilerinin de belli bir bütünlük içinde farklı boyutlara taşınmasına neden olduğu görülür. Önceleri renk dini bir simge olarak biçimden daha öncelikli iken, daha sonra temsil ettiği biçime uygun olmak durumunda kalmış, temsil ettiği şeyin doğal yapısını, dokusunu, parlaklığını yansıtmaya yönünde gelişme göstermiştir. Bu durum rengi bağımsızlaştırmadığı gibi sanatçının da renk tercihinde de kısıtlamalara neden olmuştur. Bu dönemlerde sanatçının renk seçiciliği sadece nesnenin biçimsel niteliğini belirlemede basit bir özgülleşmedir.

Rengin ifade gücünün fark edilmesiyle birlikte, temsil ettiği nesneye tamamen bağımlı olmayan renk, arınmış gerçeğine doğru hesaplaşmalarının da örneklerini vermeye başlamıştır. Burada değişmeyen şey anlatılan ya da gösterilenin yerine, gösterilme biçiminin ve tavrının önemli olduğudur. Bu tavrı gösteren sanatçı, kendi kimliğini, duyarlılığını rahatlıkla gösterebilmektedir. Sanatçının bireysel tavrını yansıtmada önemli olan rengin algılanış biçiminde, içtenlik, doğalcılık ve içgüdüsellik gibi öznel yaklaşımlar izleyenle de etkileşime girmektedir.

* Yrd. Doç., Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, Antalya.

Doğu-Batı İkonografilerindeki Etkileşim Bağlamında Şüpheci Ebe Salome Figürü Suspicious Midwife Salome Figure in the Context of Interaction between Eastern and Western Iconographies

Kanonik İncillerde İsa'nın doğumu sırasında ebelerin varlığına ilişkin bir ayrıntıya yer verilmezken Hıristiyan sanatındaki İsa'nın Doğumu betimlerinde kimi zaman ebelerin de sahneye katıldığı görülmektedir. Ebe figürlerinin bu sahnelerdeki varlığı, kaynak olarak apokrif metinlere dayanır. Apokrif Yakup İncili, Apokrif Matta İncili ve bazı geç Ortaçağ metinlerindeki (Altın Efsane vd.) anlatıma göre Yusuf, Meryem'in doğumunda hazır bulunmaları için iki ebe çağırılmış ve ebe-lerden birisi Meryem'in bakireliğini sınama girişiminde bulunmuştur.

Bildirinin konusu, bu sınamayı gerçekleştiren şüpheci Ebe Salome figürüdür. Doğu ikonografisinde erken dönemden itibaren betimlenen ve kutsallık atfedilen Salome, Batı ikonografisi söz konusu olduğunda belli dönemlerde İsa'nın Doğumu sahnelerine katılmakla birlikte Kilise tarafından tartışılan ve kınanan bir figür olarak karşımıza çıkar.

Bildirinin amacı, Meryem'in bakireliğinin vurgulanması açısından sembolik önem taşıyan Ebe Salome figürünün İsa'nın Doğumu sahnelerindeki rolünü, Doğu-Batı ikonografileri arasındaki etkileşim bağlamında ele alarak yorumlamaktır.

* Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü,
Genel Sanat Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul.

Etkileşim ve Metinlerarasılık Influence and Intertextuality

Resimde metinlerarasılık, bir ressamın diğer bir ressamdan etkilenmesinden daha karmaşık bir olguya işaret eder. Terim temelde, sanat tarihinde öne çıkmış kimi sanatçıların, daha önce yaşamış ünlü bir sanatçıdan bilinçli olarak alıntı yapmaları, aynı konulu eserlerini, kendi tarzlarına uyarlamalarıyla ilintilidir.

Bu bildiri, figüratif resme yaratıcı bir bakış diyalektiği önermekte; Batı sanatında ikonik figürleriyle bilinen ünlü bazı sanatçıların, belli duygu, düşünce, inanç ve estetik yargıları ortaya koyan eserlerini incelemektedir. Metinlerarasılık, -iletişimsel manada- yapıtların etkileşimsel yönüne atfen kullanılan bir terimdir. Bu düşünceyle, bu bildiride, Batı sanatında, ikonik figürleriyle öne çıkan ustaların aynı konulu belli yapıtları üzerinde durulacak; ele alınan tabloların ne zaman, nasıl, ne maksatla, hangi koşullarda üretildiklerini anlamaya dair ikonik resimler (Papa portreleri gibi) üzerinde bireysel analiz ve karşılaştırmalar yapılacaktır.

Bu açıdan, burada sunulan düşüncelerin sanat tarihi ile eleştiri alanında yapılan ve bundan sonra yapılacak olan çalışmalara önemli bir akıl yürütme yöntemi oluşturacağı da düşünülebilir.

* Prof. Dr., Beykent Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İstanbul.

Başak Şiray*

Türk-Alman Çağdaş Sanatçılarının Eserlerinde Kimlik ve Mekânın Kültürel Etkileşimi Cultural Interaction of Environment and Identity in the Works of Contemporary Turkish and German Artists

Bu bildiri, Almanya'da yaşayan Türk-Alman toplumsal sınıfının kültürel üretim alanıyla, özellikle Türk-Alman kimlikli sanatçıların, çağdaş sanat alanında uyguladıkları ekonomik ve kültürel stratejileri gösteren üretim pratikleri ile ilgilenmeyi hedefler. Bu yolda Pierre Bourdieu'nün 'Alan Sosyolojisi', sanat yapıtları ile yaratıcılarının içinde bulunduğu toplumsal alanın ilişkisel, yapısal analizini anlamada ve şekillendirmede temel oluşturur. Böylece sanat yapıtının üretilmesi, nesnel ve toplumsal koşulların, belirlenimlerin sadece düzenleyici bir sosyal arka planı, sosyal tabanı veya çevresi olarak etkileyici bir faktör olarak anlaşılan bir sanat analizinden farklı bir tarzda kurgulanabilir. Bourdieu alan söyleminde ısrarla “*alt yapı üst yapıyı belirler*” veya “*toplumsal normlar kişiyi ve özelliklerini belirler*” türünden indirgemeci kategorik ve normatif belirlemelere göre alanı çizmekten kaçınır. Sanat tarihinin sanat pratiklerini bu şekilde kurguladığını iddia eder. Bunun yerine etkileşimsel kavramlarla kültürel üretim alanı teorisi oluşturulmakla, pratikle yani aktörlerin ilgi, eğilim, seçim ve pozisyon alma yönelimleri ile eylemleri üstünden kuran bir habitus kavramının devingen hareketliliği ile açıklanabilecek, üretirken üreten, yapılandırırken yapılandırılan organik bir süreç ilişkisi kurmaya çalışır.

Bu bağlamda bu bildiri, çağdaş sanat alanında Türk-Alman kimlikli sanatçıların yapıtlarına bakıp sanatçıları ve yapıtları üzerinden “ötekilik”, “geleneksellik”, “kimlik”, “dil”, “kültür” ve “habitus” operasyonlarının saptamayı ve kültürel üretimin mekânsal, ilişkisel yapısına bakmayı hedefler. Bununla birlikte, toplumsal hayatın uzamında, ekonomik ve kültürel kapitalin dağılımının düzenlediği hiyerarşide Nasan Tur, Nezaket Ekici gibi (küresel sanat piyasasında da dolaşımda olan) sanatçı aktörlerin stratejik kararlarını ve pratiklerini inceler.

* Öğr. Gör., Beykent Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi.
Marmara Üniversitesi, İletişim Bilimleri Doktora Öğrencisi, İstanbul.

**Geleneksel Türk Sanatları:
Kumaş, Halı, Çini, Porselen, Minyatür**
**Traditional Turkish Arts:
Textiles, Carpets, Tiles and
Porcelain, Miniature Painting**

Osmanlı Saray Kumaş Desenlerinde İran ve Bizans Etkileri Iranian and Byzantine Influence on the Patterns of Ottoman Palace Textiles

ipeğin Batı'ya yolculuğunda kervanların geçtiği yollarda bulunan ülkelerde ipek ve ipekli dokuma üretiminde gelişmeler olmuştur. Bu ülkelerden İran'da Sasaniler Dönemi'nde ipekli kumaşlarda oldukça gösterişli desenler yapma tekniği geliştirilmiş ve hatta bu kumaşlar Türkler eliyle Çin'e ve diğer ülkelere satılmıştır. İskitli tüccarlar da bu kumaşların ticaretini yapmışlardır.

Roma İmparatorluğu ve ardından Bizans İmparatorluğu Sasani kumaşlarına çok ilgi göstermişlerdir. Bizanslıların Bursa'da kumaş doku-dukaları ve kumaşlarında İran desenlerine benzer desenler kullandıkları görülmektedir. Bizans'ın Osmanlıların eline geçmesinden sonra da Bursa'da kumaş üretimi devam etmiş ve Osmanlı saray kumaşlarında da bu desenlerin benzerleri yapılmıştır. Bizans kumaşlarıyla Osmanlı kumaşları arasında bazı farklar vardır. Bizans kumaşlarında görülen figüratif elemanlar Osmanlı kumaş desenlerinde yerini bitkisel elemanlara bırakmıştır.

* Prof., Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi,
Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, İstanbul.

Berna Sevinç*

Barok Sanatı Etkisinin Görüldüğü Milas Halıları Milas Carpets Reflecting the Influence of Baroque Art

Orta Asya'dan Anadolu'ya göçer Türklerle gelen halı sanatımızın, Osmanlı'daki merkezi Anadolu'dur. Anadolu halıları Batı sanatı içerisinde ve Batı'nın estetik duyarlılıkları arasında özel bir yere sahip olmuştur.

Avrupa'daki sarayları süsleyen prestij göstergesi olan halılarımız, aynı zamanda Batılı halı üreticilerinin istekleri doğrultusunda Anadolu'da üretilmiştir. Geleneksel halı modellerinin dışında, Batı sanatı etkisinin görüldüğü halı desenleri de Batı Anadolu halı merkezlerinde yapılmıştır. Bu merkezlerden biri de Milas'tır. Milas halıları, renk, desen ve kompozisyon özellikleriyle kendine özgüdür. 17. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar gelişim gösteren Milas halıları içinde, barok etkisinin görüldüğü halı çeşitleri bulunmaktadır.

Bu bildiride barok etkisi görülen Milas halı örnekleri tanıtılmaya çalışılacaktır.

* Öğr. Gör., Muğla Üniversitesi, Milas Sıtkı Koçman Meslek Yüksek Okulu, Muğla.

18. Yüzyıl Duvar Çinilerinde Çin-Hollanda-Kütahya Etkileşimi China-Holland-Kütahya Interactions on 18th Century Wall Tiles

Osmanlı Devleti 18. yüzyılda, yeni inşa faaliyetlerinin ihtiyacını karşılamak üzere İtalya, İspanya, Tunus, Hollanda ve Çin'den duvar çinisi ithal etmiştir. Avrupa ülkeleri ile Asya arasındaki ticarete büyük rol oynayan Hollanda Doğu Hindistan Şirketi (VOC) ve Hollanda'da yaşayan Ermeni tüccarların aracılığı ile Çin ve Hollanda duvar çinileri bu yıllarda imparatorluğun çeşitli yerlerinde inşa edilen yapılarda yaygın şekilde kullanılmıştır. Hollanda ve Çin duvar çinisi atölyeleri kendi aralarında 16. yüzyılda başlayan bir etkileşim halindedir. 18. yüzyılın ikinci yarısında, ticaretin etkisiyle Kütahya atölyeleri de bu etkileşimin içine katılmış, mavi-beyaz sıraltı duvar çinilerinde kullanılan desen repertuarına Çin ve Hollanda taklidi stilize bitkisel kompozisyonlar katılmıştır.

* Yrd. Doç. Dr., Trakya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Edirne.

Hülya Kalyoncu*

19. Yüzyılda Avrupa Porselen Sektörüyle Osmanlı Porselen Sektörünün Etkileşimleri Interactions between Ottoman and European Porcelain Sectors in the 19th Century

Osmanlı'da porselenin günlük kullanımda yer almasıyla ilgili ilk bilgileri, arşiv belgeleri, tarihi kaynaklar ve Batılı gezginlerin seyahatnamelerinden edinmek mümkündür.

Osmanlı Dönemi'nde 18. yüzyıla değin Çin ve Japonya'dan ithal edilen porselen, bu yüzyılda Avrupa'da porselenin keşfedilmesiyle özellikle Avusturya ve Almanya'dan sipariş edilmeye başlanmıştır. Osmanlı için Uzakdoğu porselenleri yerine Avrupa porselenleri çok daha fazla önem kazanmaya başlamıştır. Bu dönemde, Avrupa ile gelişen siyasal, sosyal ve ekonomik ilişkiler doğrultusunda dönemin Batılı devlet adamları ülkelerinin değerli porselenlerini Osmanlı devlet adamlarına hediye olarak göndermişler, böylece gönderilen hediyeler ve verilen siparişler yoluyla Avrupa porselenleri Osmanlı saray ve konaklarına girmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'na porselen ihracatı yapan ülkeler üretimlerini Osmanlı ihtiyaçlarına ve zevkine göre yapmışlar, örneğin ürünlerinde dini sebeplerle yasak kabul edilen figür tasvirleri yerine rengârenk çiçek demetleri, gül kompozisyonları kullanmışlardır. Ancak zamanla Osmanlı kültür ve zevk anlayışını gösteren zarif çiçek kompozisyonları ve manzara betimlemelerinin de Avrupa sanatını etkilediği ve Osmanlı pazarları için üretilen form ve desenlerin, Avrupa'da da kullanımının yaygınlaştığı görülmektedir.

Zaman içerisinde özellikle harem kadınları arasında önemli bir prestij unsuru olarak görülen porselene olan ilgi gittikçe artmış ve 19. yüzyıla gelindiğinde Osmanlı'da da porselen sektörünün kurulması zorunlu hale gelmiştir. 1894 yılında Sevr'den getirilen ustalar ve kalıplarla 'Yıldız Porselen Fabrikası' kurulmuştur.

* Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Bölümü, Doktora Öğrencisi, İstanbul.

**Orta Asya Resim Sanatında Etkileşimler
Üzerine Bir Örnek: Usman Kuhistanî'nin
Tarih-i Ebu'l Hayr Han'ında Resim-Metin
İlişkinin Düşündürdükleri**
A Case on the Interactions in
Central Asian Painting: Thoughts about the
Relationship between Text and Image in
Tarih-i Ebu'l Hayr Han of Usman Kuhistani

Semer kand'da Abdüllatif Han (1540-1551) adına hazırlanan *Tarih-i Ebu'l Hayr Han*, bazı özellikleriyle İslam dünyasındaki tarih yazımıyla benzer anlayışı sürdürürken, Özbeklerin (1428-1599) sınırlı sayıdaki tarihi konulu resimli yazmaları içinde ise tek kalır.

Kuhistânî, iki bölümden oluşan bu dünya tarihini kendinden önceki tarihçilerin dilinden, İslam öncesi peygamberlerin hayatıyla başlatarak Timurlularla bitirir. İkinci bölüm Özbek Hanlığı'nın kurucusu Ebu'l Hayr Han'ın (sal. 1428-1470) ve ardılarının tarihine ayrılmıştır. Bu kısım tamamen özgündür ve Ebu'l Hayr Han'ın oğlu Süyünc Hoca ile yakınlarının anlattıkları esas alınarak yazılmıştır.

Resimlerin üslubunu ise Semerkand veya Herat'ta daha önce Timur-lu hamiler için çalışan nakkaşların belirlediği anlaşılır. Bu bildiri de *Tarih-i Ebu'l Hayr Han* adlı eser, metin ve resim bağlamında ele alınıp, söz konusu etkiler değerlendirilecektir.

* Yrd. Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Çanakkale.

Gülşen Tezcan*

Tasvir Sanatında Kültürlerarası Etkileşimin Tanıkları: İşret Meclisleri **Witnesses of the Intercultural Interaction in Islamic Painting: Entertainment (Majlis) Scenes**

Timurlu ve Osmanlı saraylarında üretilen elyazmalarında resimlenen konulardan biri de müzisyen ve konuklarla birlikte hükümdarın, yöneticinin, zengin bir soylunun ya da mirzanın eğlenip içki içtiği, gazellerin okunduğu “İşret Meclisleri”dir.

İşret meclisleri görsel olarak kimi zaman metnin akışına bağlı kalmadan şair ve hamisini gösteren örnekler şeklinde betimlenirken, kimi sahnelerde ise doğrudan işret meclislerine değinen beyitlerin bulunduğu gazelleri canlandırmak üzere yapılmıştır. Kimi zaman da divanlarda, şiirde geçen saki, mutrib, şarap, gül bahçesi, sultan, âşık gibi bazı kilit sözcüklerin resimlere ilham verdiği görülür. Bu kelimelerin geçtiği beyitlerin bulunduğu sayfalarda, genellikle açık havada ya da saray bahçesinde kurulan işret meclisleri canlandırılmıştır. Meclislerde önce sohbet edilir, dönemin şairleri tarafından yazılan şiirler okunur, bunun yanı sıra içkili ve çalgılı eğlenceler düzenlenirdi.

Bildirinin amacı, dönemin tarihçilerinin uzun uzun anlattığı ve nakkaşlarının da betimlediği bu sahnelerde, Timurlu ve Osmanlı saraylarındaki meclislerde, hükümdarın ya da soylu kişilerin etrafında toplanan şairlerin, yazarların, sanatçıların, edebiyat, müzik, resim gibi sanatları üretip tartışarak dönemin entelektüel kültürünün gelişmesine katkıları ve kültürlerarası etkileşimi irdelemektir.

* Yrd. Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Sakarya.

İslam Kitap Sanatında Resimli Tezkireler ve Etkileşimleri Interactions among Illustrated Biographies (Tazkiras) in Islamic Arts of the Book

Hâl tercümeleleri edebiyat türleri içinde, yazıldıkları çağın ilk el kaynakları olarak büyük öneme sahiptirler. İslam dünyasında pek çok örneği bulunan bu tür eserler “tezkire” olarak bilinirler. Söz konusu tezkirelerin çok azı resimli nüshalardır.

Musavver tezkireler arasında en fazla resimlenen eser, 16. yüzyılın başında Sultan Hüseyin’in Herat’taki sarayında tamamlanan *Mecâlisü'l-'Uşşak*’tır. *Mecâlisü'l-'Uşşak* dışındaki diğer resimlenmiş tezkireler ise genellikle yegâne kopyalar olarak günümüze ulaşmıştır.

Bu bildiride 15.-16. yüzyıllarda İslam dünyasında tezkire resimleme geleneğinin genel tablosu ortaya konularak, ağırlıklı olarak Farsça, az da olsa Türkçe yazılmış musavver hâl tercümelerinin etkileşimleri üzerinde durulacaktır.

* Arş. Gör., İstanbul Teknik Üniversitesi, Güzel Sanatlar Bölümü, İstanbul.

SANATTA KİMLİK
VE ETKİLEŞİM
IDENTITY AND
INTERACTION IN ART

Tekstil ve Moda
Textile and Fashion

Moda Kimliği ve Giysilerarasılık Identity of Fashion and Intervestimentalite

Edebiyat alanında 1960'lı yıllarda başlayarak kullanılan bir okuma yöntemi olan "Metinlerarasılık" kavramı, son zamanlarda sanatın değişik biçimlerinde de kullanılmaktadır. Kavramın kullanıldığı alanlardan biri de Moda-Giysi alanıdır. "Intervestimentalite" olarak gösterilen "Giysilerarasılık" kavramını, bir giysinin veya giysilerin tasarımında kullanılan, çizgi veya çizgilerin, biçimlerin, türlerin başka bir giysi üzerinde alıntılanarak yinelenmesi olarak kısaca tanımlayabiliriz.

Genel olarak "giysilerarasılık" kavramı, başka giysinin ya da giysilerin kimi unsurlarının alıntılanarak başka bir giyside yinelenmesi olarak anlaşılır. Bu yinleme işlemi, bir taklit, bir öykünme vb. ilişkisi olabileceği gibi tasarımcı iki ya da daha fazla modeli ilişkilendirerek hem başka tasarımlara gönderme de bulunabilir hem de kendi tasarımlarına öz gönderme yapabilir.

Bizim bu çalışmadaki amacımız, "Giysilerarasılık" kavramında giysiyi yeniden yorumlama ya da yapılandırmadan çok giysinin, kaynak ve alıntılanan düzlem arasındaki etkileşimini, post modern bir bakışla ele alınmasını sağlamaktır. Ayrıca giysilerarasılık kavramı dünyaca ünlü modacılar üzerinde somutlaştırılarak gösterilecektir.

* Öğr. Gör., Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi,
Tekstil Tasarım Bölümü, Isparta.

Özgün Can* Mehmet Özkartal**

Endüstriyel Gelişimin Cumhuriyet Dönemi Tekstil Tasarımı ve Kumaş Desenlerindeki Kimlik Arayışına Etkileri

Influences of Industrial Development on Pursuits of Identity in Textile Designs and Fabric Patterns during the Republican Era

Ülkemizde ekonomik anlamda lokomotif sektör konumunda olan tekstil sektörü, tekniğin ve sanatın birleştiği bir daldır. Türkiye tekstil sektöründe, yüzyıllardır ürünler ve sanatsal tasarımlar yapılmaktadır. Cumhuriyet'in ilanından önce halk ve seçkin tabaka için yapılmış dokuma ve baskı örnekleri incelendiğinde çok zengin bir motif ve desen altyapısıyla karşılaşmaktadır.

Tekstil sektörü ve sanatı, Cumhuriyet Dönemi'nden sonra 1960, 1970 ve 1980'lere kadar olan zaman diliminde gelişme sürecindeyken İspanyol paça gibi giysi formlarıyla, İngiliz ve Fransız jakarlı kumaşların desen özelliği ve üretim tekniği açısından Avrupa ülkelerinden büyük oranda etkilenmiş ve zengin motif altyapısından uzaklaşmıştır.

Bu çalışmanın amacı, Cumhuriyet sonrasında günümüze kadar tekstil tasarım ve kumaş desenlerinin kimlik arayışı ve bu arayışta teknolojik gelişimin etkilerini örneklendirerek somutlaştırmak ve kendi kültürel değerlerimizden doğan tasarım ve motiflerimizi irdeleyerek kimlik arayışı sorununa alternatif çözüm yolları getirmektir.

* Öğr. Gör., Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi,
Tekstil Tasarım Bölümü, Isparta.

** Arş. Gör. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi,
Tekstil Tasarım Bölümü, Isparta.

Türk Hazır Giyim ve Moda Kimliğine Yazmacılık Sanatının Yansıtılması **The Reflection of the Art of Block Printing (Yazmacılık) to the Identity of Turkish Ready Wear and Fashion**

Türk Hazır Giyim ve Moda sektöründe tasarım, moda, marka kavramlarının öne çıktığı ve dünya modasında bir moda kimliği kazandırılmaya çalışıldığı günümüzde, tasarımcıları yeniliğe götürecek bir takım çizgi, düşünce ve yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Tasarımcıların bu arayışına cevap verecek en iyi kaynaklardan biri de kendine özgü zengin kültürel mirasımız olan Anadolu kültürüdür. Bu kültürün en zengin ve önemli parçalarından biri de “Geleneksel Türk El Sanatları”dır.

Geleneksel el sanatlarımızdan kumaş dokumacılığı, yazmacılık, oya yapıcılığı, keçe yapıcılığı, örmecilik vb. birçok el sanatı, moda tasarımı için mükemmel bir kaynak oluşturmaktadır. Bu sanatlardan giysi ile bütünleşebilecek, kimliğini etkileyebilecek en güzeli “yazmacılık sanatı”dır.

Bu çalışmada, yazmacılık sanatı hakkında tarihi ve teknik bilgiler verilerek, günümüz giyim ve moda dünyasına uygulanabilirliği, yapılan giysi çalışmaları örnekleri ile anlatılacaktır. Ayrıca bu çalışmanın bu alanda eğitim alan öğrenci, akademisyen ve tasarımcılara örnek olması, farkındalık yaratılması, ülke kültür ve ekonomisine katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

* Öğr. Gör., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Tekstil Programı, İstanbul.

Tekstil Sanatının Değişen Kimliği, Etkilendiği ve Etkilediği Alanlar The Changing Identity of Textile Art, Influencing and Influenced Fields

Sanatın görevi sadece beğenilere hizmet etmek değil, toplumsal düzene meydan okuyup farklılıkları ortaya koyabilmektir. Bu nedenle, sanatta kimlik arayışı hangi kaygıyla olursa olsun, toplumsal farkındalık bütünlüğünde bir başkaldırı olarak kendini gösterir. Kendi kimliğini ortaya koymak için saf sanat olarak nitelendirilen resim, heykel, müziği ile tasarım kapsamında değerlendirilen tekstil, seramik ve benzerlerini araç olarak kullanır. Bu araçlardan tekstil, insanın var oluşuyla birlikte ortaya çıkan en eski sanatlardan biridir. İlk ortaya çıkışında vücudu koruma faktörlü işlevsel bir kimliğe bürünürken, zaman içinde estetik kaygı içeren, sanatla ilişkili toplumsal bir kimliğe dönüşmüştür.

Tekstil kapsamında moda ve giyim, sanat ve tasarım bütünlüğünde toplumsal ve kültürel bir kimlik ortaya koyabilen en önemli araçlardır. “19. yüzyıldaki cüppelerden geliştirilerek yapılan salon kıyafetleri, bir kıyafetin farklı toplumsal gruplar tarafından nasıl farklı bir biçimde kullanılabilceğine dair güzel bir örnektir. 1940’ların Zoot, 1950’lerin Modernist ve Ted, 1960’ların Mod, 1970’lerin Skinhead, 1980’lerin Yuppileri ve 1890’dan beri bütün iş adamı ve politikacılar salon ya da iş kıyafetinin bir şeklini giymiştir” (Barnard, Malcom, *Sanat, Tasarım ve Görsel Kültür*, Ütopya Yayınları, Ankara, 2002, s.195). Bu gruplar içerisinde Genç Afro Amerikalı olan Zootyler, salon takım elbisesinin biçimini değiştirerek, kendilerine farklı ve belirli bir kimlik çabası oluşturma içine girmişlerdir. Zootyler bu değişimi, gelişmekte olduklarını göstermek için, sosyo-ekonomik bir yükselişin göstergesi olarak kullanmışlardır. Bu nedendir ki sosyal açıdan oluşan değişimler, farklı kültürel yapılanmalar ve bunlara bağlı olarak ortaya çıkan farklı görüşler, sanatın yaklaşımını da etkilemektedir.

Bu bildiride, yukarıda verilen bilgiler ışığında, tekstil sanatının kimliğini oluştururken, psikolojik ve düşünsel, sosyo-ekonomik ve kültürel faktörlerden nasıl ve ne derece etkilenip değişim gösterdiği örneklerle irdelenecektir.

* Doç., Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi,
Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü, İzmir.

SANATTA KİMLİK
VE ETKİLEŞİM
IDENTITY AND
INTERACTION IN ART

Heykel Sanatı Sculpture

Afrika Heykel Sanatının Modern Sanat Üzerine Etkisi The Influence of African Sculpture on Modern Art

1 9. yüzyılda yeni anlatım arayışlarına giren Batılı sanatçılar için etkileşim kaynaklarından belki de en önemlisi Afrika sanatıdır. Bilinmeyen toprakların büyüleyici soyut üslubu, Rönesans'tan beri süregelen doğaya sadık betimlemeye karşı bir dil arayışına giren sanatçılar için yeni bir soluk oluşturmuştur.

Eskici dükkanlarının tozlu raflarına düşen Afrika maske ve heykelleri de çok kısa bir zaman dilimi içinde hemen tüm Avrupa'ya yayılarak sanatçıların koleksiyonlarına girmiştir. Batılı sanatçılar içeriğinden habersiz, plastik niteliklerinden etkilendikleri formları içselleştirerek yeni bir dil oluşturmayı başarmışlardır.

Zincirleme etki ile bir sanatçıdan, bir akımdan ve bir kıtadan diğerine aktarılmış olan Afrika sanatı, modern sanatın temellerinden birini oluşturmaktadır.

* Yrd. Doç., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Heykel Bölümü, İstanbul.

Funda Berksoy*

Heykelde Tüketim Toplumunu, Beden Algısını ve Kadın Kimliğini Konu Alan Çalışmalar

Works of Sculpture Displaying Consumer Society, Perception of Human Body and Female Identity

1980'li yıllarda Batı'da ve Türkiye'de yaşanan neoliberal süreç, toplumsalın birçok düzlemde yeniden kurgulanmasına yol açmıştır. Söz konusu süreç içinde 'beden algılarında' gerçekleşen dönüşümü, heykel sanatında izlemek mümkündür. 1980'den günümüze kadar üretilen yapıtlar arasında tüketim olgusunu, bedenin fetişleştirilmesini ve bu bağlamda kadın kimliğini irdeleyen çalışmalar önemli bir yer tutar.

Batı'da Louise Bourgeois, Niki de Saint Phalle, Kiki Smith, Türkiye'de ise Füsün Onur, Handan Börüteçene ve Şeyma Reisoğlu Nalça gibi kadın heykeltıraşlar, bedenin bir haz nesnesi ve seçkinlik simgesi haline gelmesini, kadın vücudunun kimliğini kaybederek sadece görsel yanı ile var olan bir tüketim nesnesine dönüşmesini konu alan etkili yapıtlar ortaya koymuşlardır.

Bu bildirinin amacı, neoliberal süreçte dönüşüme uğrayan 'beden algısı' hakkında bilgi vermek ve bu konuyu Batı'da ve Türkiye'de ele alan heykeltıraşların yapıtlarını incelemektir.

* Prof. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, İstanbul.

Ulusal Kimlik ve Anıt Heykelleri National Identity and Monument Sculptures

Cumhuriyet ve ulus yaratma projesi kapsamında kurucular, yaptıkları devrimler ve tesis ettikleri kurumlarla “Kimlik Yaratma” konusuna da el atmışlardır. Güzel Sanatlar ise ulusal kültür politikalarının önemli unsurlarından biri sayılmıştır. Resim ve heykel sanatları Cumhuriyet’in değerlerini yansıtmak gibi bir görevi üstlenmiştir. Kent dokusuna yavaş yavaş nüfuz etmeye başlayan heykellerle sanatçılar bir yandan bağımsızlık savaşı, Cumhuriyet devrimleri, ulusal kahramanlar gibi konularla toplumun heyecanını canlı tutarken diğer yandan tasarlanan bu kimlik modelini Batı’daki örneklerine benzer şekillerde yansıtmaya çalışmışlardır. Resmi söylemi dillendiren bu tip anıt uygulamaları günümüze kadar giderek artan sayılarda en ücra yerleşimlere kadar yayılmıştır.

Bu bildiride Cumhuriyet’in ilk yıllarından günümüze, dönemlerinin tipik özelliklerini sergileyen örneklerle, kullanılan simgesel kodların bu heykellerdeki yansımalarını incelemek amaçlanmaktadır.

* Yrd. Doç., Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Heykel Bölümü, İzmir.

SANATTA KİMLİK
VE ETKİLEŞİM
IDENTITY AND
INTERACTION IN ART

Genel Sanat
General Subjects in Art

Kimliğin Dönüşümü ya da Öznenin Muğlaklığı The Transformation of the Identity or the Ambiguity of the Subject

Sanatçının kimlik-ben arayışının uzantısı olan yapıtlarda, tek bir bireyin yaşamının ipuçları kadar, kendi yaşadığı kültürün öyküsünü de bulmak mümkün. Toplumsal ve kültürel olgularla beslenen sanatçı kimliği, özünde kendi “ben”i ile ilgili arayışa girdiği düşünüldüğünde, zihninde bağdaşmaz olanları, karşıtlıkları uzlaştırma çabası içerisindedir. Aslında yapıt üretme de bunun bir yolu olarak görülmektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde yapıtların her biri bir benliğin gerçek yaşam öyküsünü aktarmaktadır. Kim olduğunu kavramak bir süreç gerektirir ve bu süreç, “ben” olarak bir iz bırakma, kendini ölümsüzleştirme çabası, devinim içerisindedir. Yapıtlar, kendi kendini yaratan bir benliğin-sanatçının yalnızca kendi içselliğinden yola çıkarak oluşturduğu, kendinden kaynaklanan bir benliğin çıplak ifadesi olarak görülmektedir.

Bu bildiri, sanatçının kimlik arayışına ve bu kimliğin toplumsal-kültürel oluşumlardan etkilenme sürecine dikkat çekmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca bu süreç, farklı sanat dallarından sanatçı örnekleriyle tartışılmaya çalışılacaktır.

* Arş. Gör., Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, İzmir.

** Arş. Gör., Mersin Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, Mersin.

Bilimsel Sanat-Sanatsal Bilim Scientific Art-Artistic Science

Bilim ve sanatın, “iki içinde bir, bir içinde iki” (Yin-Yang) döngüsel yapı konsepti içerisinde, birbirlerinin tabiatlarına, tam bağımlı yapılarının ağırlıklı olarak ortaya konmak istendiği bu çalışma, mevcut kültür teorilerinin kritiği üzerine şekillenmektedir.

Geleneksel kültür teorilerinde, bilim ve sanat çoğunlukla, yapısal ve kuramsal olarak bağımsız bir şekilde açıklanmaktaysa da bu iki disiplinin, birbirlerinin doğal yapıları içerisinde, önemli ölçüde mevcudiyetleri söz konusudur. Dolayısıyla bu çalışma, bilimin, objektivite ve “doğru” üzerindeki imtiyazlı tahakkümünü sorgulayarak sanatın detaycı, gözlemci, ard görüşe sahip, geniş ölçekli değerlendirme kriterlerinden bağımsız tutulmaması gerektiğine dikkatleri çekmektedir. Bu düşünceye paralel olarak bu çalışma aynı zamanda, sanatında kendi kabukları içerisindeki dünyasını sorgulayarak yüceltilmiş hassasiyetler ve düşünceler üzerine temellenmiş, kutsal, özerk ve dokunulmaz yapısını sorgulamaktadır. Varılan nokta itibarıyla, “içkin” bir olgu olan “bilim” ile aşkın bir olgu olarak niteleyebileceğimiz “sanat”ın sarmal karakterleri vurgulanarak yüksek etkileşimli bütüncül yapısı ortaya konmuştur.

* Öğr. Gör. Dr., Marmara Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu, Uygulamalı Taki Tasarımı Bölümü, İstanbul.

Kültürel Farklılıklar ve Yaratma Edimi Cultural Differences and Act of Creation

Sanat eserini tanımlayan temel kriterlerin başında; yaratıcılık edimi ve özgünlük gelir. Arthur Köestler'in açıkladığı gibi “*Yaratıcılık edimi, hiçten bir şey yaratmak değildir. Zaten var olan gerçekleri, fikirleri, yetileri, becerileri açığa çıkarıp seçerek, yeniden karıştırıp, birleştirerek, parçalardan olan yeni bir oluşum ortaya çıkarmaktır.*”

Zaman içinde kültürler, politik, ekonomik faktörler, göçler, toplumların bunlara bağlı olarak değişen sosyal yapıları ve farklı kültürlerden etkilenmeleriyle değişime uğramıştır. Kültürler farklılaştıkça, toplumların algıları, fikirleri, beğenileri, bunlara bağlı olarak beklentileri ve etkilenmeleri de farklılaşmıştır. Son 150 yıl içinde yaşanan siyasal, sosyal değişiklikler ve bilimsel, teknolojik gelişmeler, sanat hareketlerinde çarpıcı değişikliklere, farklı sanat disiplinlerinin doğmasına neden olmuştur.

Yeni arayışlara bağlı olarak gelişen, tüm sanat dallarındaki bu büyük değişimi üç temel faktöre bağlayabiliriz: “Zaman, mekân ve kültürel faktörler.”

* Prof., Sakarya Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sakarya.

E. Berika İpekbayrak*

Kent, Sanat ve Kimlik City, Art and Identity

Günlük dilde kültürlü olmak bilgili, görgülü olmak anlamına gelir. Kültürlü kişi uygar dünyanın nimetlerinden yararlanmayı bilen eğitilmiş kişidir.

17. yüzyılda da Samuel von Pufendorf kültür terimini, doğaya karşıt olan ve belli bir toplumsal bağlam içinde ortaya çıkan tüm insan eserleri olarak tanımlamıştır. Alman Filozof Kant kültürü, insanın mantıksal özünden dolayı özgürce hayata geçirebileceği amaçların, ideallerin tümü olarak tanımlamıştır. Alman filozof Heder de kültürün bir ulusun, bir halk ya da topluluğun yaşam tarzı olarak yorumlamıştır.

Antropolinin kurucularından Edward Burnett Taylor, “*kültür bilgilerden, inançlardan, sanattan, ahlaktan ve insanın toplumda yaşayan bir varlık olması nedeniyle edindiği bütün öbür yetenekler ve alışkanlıklardan oluşan karmaşık bir bütündür*” der.

Tarihsel, evrensel bir bütün olarak kültür uygarlıkları oluşturur. Kültürün oluşumu eğitimden geçer. Sanat deyince ilk akla gelen güzel sanatlardır. Tolstoy, “*insanın bir zamanlar yaşamış olduğu duyguyu kendinde canlandırdıktan sonra aynı duyguyu başkalarının da hissedebilmesi için hareket, ses, çizgi, renk veya kelimelerle belirlenen biçimlerle ifade etme ihtiyacından sanat ortaya çıkmıştır*” der. Din, felsefe, bilim, sanat, teknik gibi alanlar birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Her sanat eseri var olan bir şey, bir nesne ile ilgilidir. Belli bir varlığı anlatır, ondan bir kesit ortaya koyar. Sanatçının gördüğü, kavradığı ve gerçeklik olarak belirlediği varlığın bilgisi, sanatın özünü oluşturur.

Kentler kimlikleriyle anılmakta, bu kimlik, kentlerin ekonomik, kültürel ve sosyal gelişmelerini etkilemektedir. Kimliğin oluşması için yerel yönetimlerin kentin tüm kurum ve kuruluşları ile ekonomik, kültürel ve sosyal potansiyellerini olabildiğince harekete geçirmek, bu sürece katmaktır.

Bu bağlamda Mersin kentinde 2000 yılından bu yana 7 kez düzenlenen “Uluslararası H. Gezer Taş Heykel Sempozyumu”, 8 kez düzenlenen “Mersin Uluslararası Müzik Festivali” gibi etkinliklerin “Kent Kimliği”ne katkılarının olumlu ve olumsuz yönleri görseller ile sunulacaktır.

* Prof., Mersin Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Mersin.

Sanatta Kimlik ve Etkileşim Üzerine Çağdaş Türk Sanatı Dersi Örneği A Sample Lecture of Contemporary Turkish Art on Identity and Interaction

YÖK-Dünya Bankası Projesi bağlamında, 1998 yılında üniversiteler yeniden yapılandırılmıştır. Üniversitelerin sanat ve sanat eğitimi alanları yeniden yapılandırılırken Türk Eğitim Tarihi içinde özgün bir yer tutan sanat eğitimi kurumlarından ve geleneğinden yararlanılmamış, hatta yok sayılarak ötelenmiştir. YÖK-Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Programları Amerikalı danışmanlarca “milli” olmanın uzağında, kültürel ve sanatsal üretimin uygulama ayakları kırılarak yapılandırılmıştır. 1997-1998 Öğretim yılında “tek bir harfi dahi değiştirilemez” şartı ile uygulamaya konan Resim-İş Öğretmenliği Programı iki kez devşirilerek değişikliğe uğramıştır. Yapılan son değişiklikte ise Türk sanatı ve kimliğinin son halkası “Çağdaş Türk Sanatı Dersi”nin kaldırılıp, yeni programda bu derse yer verilmeyerek, projenin “milli” görünümünün ardında Türk kimliğini, sanatını ve kültürünü yok sayan asıl ve nihai hedefi açığa vurulmuştur.

Bu çalışmada, “Çağdaş Türk Sanatı Dersi” örneğinden hareketle, Türk kimliğinin, kültürünün, sanatının ve sanat eğitiminin köklerinden ve geleneğinden koparılıp, yeniden yapılanma demagojisi ile yıpratılarak yozlaştırılmaya çalışılması irdelenecektir.

* Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, Bolu.

SANATTA KİMLİK
VE ETKİLEŞİM
IDENTITY AND
INTERACTION IN ART

Plastik Sanatlar
Plastic Arts

**Sultan Abdülaziz'in İngiltere Ziyareti
Hatıra Madalyası: 19. Yüzyılda Doğu Kimliği-Batı
Kimliği Algılayışının Görsel Bir Özeti**
**The Commemorative Medal Made for the
England Visit of Sultan Abdulaziz: A Visual
Summation of Perception of Western Identity
and Eastern Identity in the 19th Century**

Sultan Abdülaziz, 1867 yılında Avrupa seyahatine çıkan ilk sultan olarak Osmanlı tarihine geçmiştir. İngiltere'nin Sultan Abdülaziz'in ziyareti anısına bastırıldığı madalya ile de ziyaretin önemi görsellik kazanmıştır.

Madalyanın ön ve arka yüzündeki tasvirler, aslında 19. yüzyılda hem Osmanlı'nın hem de mikro ölçekte İngiltere'nin, makro ölçekte de Batı Avrupa'nın, tavrını ve durumunu özetlemektedir. Osmanlı ve İngiltere madalyanın farklı yüzlerindeki, birbirinden ayrılamayan ama hiçbir zamanda aynı düzlemde birleşemeyen iki farklı kimlik olarak burada gözlemlenmektedir.

Bu bildiri ile 19. yüzyıl Avrupa (Batı) ve Osmanlı (Doğu) kimliği açısından, Sultan Abdülaziz'in İngiltere ziyareti anısına bastırılan madalya, siyasi, kültürel ve sosyal tarih verileri ile sanat tarihi merkezinde incelenmeye çalışılacaktır.

* Yrd. Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi,
Temel Eğitim Bilimleri Bölümü, Kayseri.

Zeynep Yasa Yaman*

1958 Brüksel Dünya Fuarı Ekseninde Türkiye’de Kültür ve Sanat Ortamı

The Cultural and Artistic Environment in Turkey in the Context of 1958 Brussels World Fair

Uluslararası Sergiler Bürosu (BIE) tarafından her beş yılda bir farklı bir kentte, farklı bir temayla uluslararası ilişkileri güçlendirmek, kültürel değerleri tanıtarak paylaşmak, düzenlendiği yerin değişimi ve gelişimine destek vermek gibi amaçlarla gerçekleştirilen dünya fuarları ilk kez 1851’de Londra Kristal Palas’ta organize edilmişti.

1940-1958 yıllarında ara verilen ve II. Dünya Savaşı ertesinde 17 Nisan-19 Ekim 1958’de Brüksel’de düzenlenen, Türkiye’nin de katıldığı Dünya Fuarı, II. Dünya Savaşı sonrası kültür ve sanat politikalarının görünür kılınmasında önemli bir ortam yaratmıştır. Brüksel EXPO’1958, bir dünya fuarı olmasının yanı sıra sanata da geniş bir alan açmış, önemli mimar ve sanatçıların yapıtları, düzenlenen etkinlikler içinde yer almıştır. Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun fuar için hazırladığı 227 metrekairelik mozağı, İlhan Koman’ın 30 metrelik heykeli ve sergiler, sanat çevrelerinde tartışılmıştır.

Bu bildiride, 1958 Brüksel Dünya Fuarı ekseninde Türkiye’de kültür politikaları ve sanatın görünümü ele alınacaktır.

* Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Ankara.

Ulusallık Evrensellik İkileminde Plastik Sanatlarda Kimlik ve Etkileşim Identity and Interaction in Plastic Arts in the Context of Nationalism and Universalism

Sanat eserinin dilinin çözümlenmesinde, eserin kendisi ile birlikte sanatçının, milliyeti, sahip olduğu dünya görüşü, eserin ilettiği alt anlamlara kadar birçok kriter değerlendirilir. Sanatın ideolojik kullanımı veya o başlık altında görülmesi, kimlik ve nüfuz eden etkilere kadar geniş bir alanı kapsamaktadır. Özellikle 19. yüzyıldan itibaren Fransız kültürünün/ekolünün oluşmasında yabancı kökenli sanatçılar ne kadar etkili ise Erken Cumhuriyet Dönemi Türkiye kültüründe Batı geleneğini temel alan sanat düşüncesi ile geleneksel olanın iç içeliği yeni kimliğin inşasında karşılaştırılabilecek etkiye sahiptir. Ulusal aidiyet ile ulusaşırılık/evrensellik ilişkisi, hangi görüşler altında neyin, nasıl ifade edildiği, dönem sanatını anlatan eser, sanatçı ve sanat eseri örnekleri üzerinden değerlendirilecektir.

* Öğr. Gör., Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Eskişehir.

Hâlenur Kâtipoğlu Kaya*

Türk Resim ve Heykel Sanatında Kimlik Olarak İmza Signature as Identity in Turkish Painting and Sculpture

Son yirmi beş yılda Türk resim sanatına gösterilen ilginin artmasıyla birlikte gerek sanat galerilerinin gerekse müzayede kuruluşlarının sayısında bir artış gözlenmektedir. Buna paralel olarak koleksiyonerlerin, resim sergileri ile müzayedelerin sayısında da bir artış vardır.

Günümüz Türkiye sanat piyasasında, bir ressamın aynı boyuttaki imzalı bir resmi, imzasız fakat sanatsal olarak daha değerli sayılabilecek diğer resminden daha yüksek ücrete satılabilmektedir. Başka bir yaklaşımla bir ressamın aynı boyuttaki, aynı sanatsal değerlere sahip olan iki eserinden imzalı olan resim, imzası olmayan resme göre daha iyi bir fiyat bulabilmektedir.

Kelime anlamı olarak imza, bir yazının altına bir kimsenin bu yazıyı yazdığını veya onayladığını belirtmek için koyduğu isim veya işaret demektir. Güzel sanat eserlerinde ise sanatçının kimliğini gösteren bir işarettir.

Bu bildiride, 1937 yılında Atatürk'ün emri ile kurulan, Türkiye'nin ilk sanat müzesi olan Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi İstanbul Resim ve Heykel Müzesi Koleksiyonu'ndan bazı eserler "kimlik/imza" açısından değerlendirilecek, Batı/Avrupa Sanatı etkisinin olup olmadığı irdelenecektir.

* Uzman (Sanat Tarihçisi-MA), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Türk Sanatı Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi, İstanbul. İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Programı, Doktora Öğrencisi.

Azerbaycan Sanatçılarının Kültürel Etkileşimi Cultural Interaction among Azerbaijani Artists

Sosyalizm sonrası pek çok ülke gibi Azerbaycan'da da sanatçı- lar arasında keskin toplumsal ve kültürel değişimler olmuştur. Hem toplumsal hem de sanatsal alanda oluşan dönüşümler dolayısıyla sanatçıların yeni ve bağımsız bir kültürel kimlik arayışında olduğu ve bu arayışın sürdüğü gözlenmektedir.

1960-70'lerde Sovyetler Birliği'nin çağdaş toplumsal, siyasal ve ekonomik tutumlarının sonuçlarını eleştirel bir biçimde yorumlayan, yurtdışında özellikle Türkiye'de yaşayan bir grup Azerbaycanlı sanatçının yaratıcılıkları ve kültürel etkileşimleri bu bildiride ele alınacaktır.

Geçiş (perestroyka) sürecinde yaşanan ruh hali ve toplumsal değişiklikler ile bağlantılı olarak sanatsal tutumları ve dönüşümleri, dönemin sosyolojik durumu ile analiz edilecektir.

1988'den sonra Azerbaycan halkının yaşadığı büyük çaplı toplumsal dönüşümleri ve siyasi sarsıntıyı dile getirebilecek, daha kavrayıcı sanatsal üretim yolları ve yenilikçi bir estetik dil arayışlarını sürdüren Azerbaycanlı sanatçıların, dünyanın değişik bölgelerine yerleşmelerinin sebepleri ve olumlu sonuçları üzerinde durulacaktır.

Türkiye'nin merkez şehirlerinde ve Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde çalışan Azerbaycanlı sanatçıların geniş bir yelpazede yer alan araştırma konuları hakkında bilgi verilecektir.

* Öğr. Gör., Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Antalya.

SANATTA KİMLİK
VE ETKİLEŞİM
IDENTITY AND
INTERACTION IN ART

Yunan-Roma Sanatı
Greek-Roman Art

Grek Sanatında Karışık Yaratıklar ve Kökenleri Işığında, Doğu Sanatları ile Batı Sanatları Arasındaki Etkileşimler

The Interactions Across Western and Eastern Arts Under the Light of Mixed Creatures in Greek Art and Their Roots

Günümüz Avrupa merkezli teoriler, medeniyetin kökenlerini sürekli Grek sanatına bağlarlar. Nerede iyi ve güzel bir şey varsa Yunanistan'dan, nerede kötü bir şey varsa Doğu'dan çıkmıştır. Sürekli Doğu sanatlarını (Ön Asya, Mısır, Anadolu, Mezopotamya) aşağılayıcı bir tutum içerisinde olmuşlardır. Yapılan yeni araştırmalar sayesinde biraz olsun bu kökleşmiş yargı kırılmaya çalışılmaktadır. Ancak bu konuda yapılan araştırmalar yetersiz olduğu gibi, yapılan çalışmalarda belli çevreler tarafından hasıraltı edilmektedir. Doğu insanını barbar gören bir anlayış elbette kökenlerini sürekli olarak Grek kültüründe aramış, diğer kültürleri âdeta yok saymıştır. Oysa ki Grek kültüründe görülen birçok şey Doğu kültürlerinden alınmış ve kendilerine mal edilmiştir. Sanatlar arası etkileşim elbette olması kaçınılmazdır ve olmalıdır da, ancak bunları alıp kendine aitmiş gibi sunmak başlı başına insanlığa ihanettir.

Bu çalışma, Grek sanatında görülen karışık yaratıklar ışığında, Doğu sanatları ile Batı sanatları arasındaki etkileşimi, bunların kökenlerini ve izlenebilen gelişimlerini ortaya koyabilmektedir.

* Yrd. Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,
Arkeoloji Bölümü, Samsun.

Bilsen Şerife Özdemir*

Roma Dönemi Günlük Kullanım Seramiklerinde Etkileşim ve Moda

Interaction and Fashion on the Daily Use Pottery of the Roman Period

Antik Çağların her döneminde olduğu gibi Roma Dönemi seramik sanatı da kendine has bazı özellikler göstermektedir. Özellikle Terra Sigillata olarak adlandırılan kırmızı astarlı seramik gurubu, dönemin moda anlayışını yansıtmaya açısından son derece önemlidir. Nitelikli masa kapları tarzında karşımıza çıkan bu grubun yanında, günlük kullanım seramikleri olarak adlandırılan ve ihtiyaca yönelik üretilen seramikler de mevcuttur. Her kesimden insanın kullanımına hitap eden bu grup seramikler genellikle özensiz işçiliğe sahip, basit formları içermektedir. Günlük kullanım seramikleri içerisindeki bazı formlarda dönemin modası olan kaliteli ve pahalı ürünlerin izlerini görmek de mümkündür. Özellikle tabak, bardak, kadeh, testi ve güveç gibi bazı form gruplarında, kırmızı astarlı seramiklerin yanı sıra metal ve cam kapların etkileri de izlenebilmektedir. Yerel atölyelerde iç pazara ucuz malzeme üreten seramik ustaları, belli ki dönemin modası olan pahalı kapların etkilerini günlük kullanım seramiklerine yansıtmışlardır. Bu grup seramiklerle ilgili bir başka önemli nokta, özellikle pişirme seramikleri grubunda yer alan bazı formların farklı kentlerde uzun yıllar boyunca kullanılıyor olmasıdır. Yapılan çalışmalar söz konusu formlar için üretim merkezi tahmininde bulunmuş olsa da geniş coğrafyalara yayılan formların tekil merkezlerde üretildiğini söylemek yanıltıcıdır. Bu tür seramiklerin az sayıdaki merkezden dağıtılmasından ziyade, kentlerin kendi yerel üretimleriyle karşılaşması daha muhtemeldir. Bununla birlikte seramiklerin farklı kentlerde eş zamanlı görülmesini, dönemin moda anlayışı ile uzun yıllar değişmeksizin kullanılmış olmalarını ise şüphesiz seramiklerin işlevselliğiyle açıklamak daha doğru olacaktır.

* Arş. Gör., Akdeniz Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Antalya.

Antik Mimaride Roma Kimliğine Bir Örnek; Anadolu'da Dairesel Planlı Tapınaklar **An Example Representing the Roman Identity in Antique Architecture; Circular Planned Temples in Anatolia**

Antik Dönem mimarlığı içerisinde, dikdörtgen formda ve anıtsal boyutlarda görmeye alıştığımız tapınak yapılarına, dairesele planlı tapınaklar tezat oluşturmaktadır. Bu yapılar, alışılmışın dışında bir form sergileyen planları, konumları ve adandıkları tanrılar itibari ile farklı bir tapınak türünü bize sunarlar.

Anadolu'da da karşımıza çıkan dairesele planlı tapınaklar MÖ 1. yüzyıl ile MS 4. yüzyıllar arasında tarihlendirilmektedir. Bu tapınakların Anadolu içerisindeki ve dışındaki genel yayılım alanlarına bakıldığında, Roma İmparatorluğu sınırları içerisinde yer alması, Roma Dönemi'ne tarihlendirilmesi ve Merkez Roma'ya özgü mimari unsurlar taşıması ile Roma kimliğini açıkça ortaya koymaktadır.

* Arş. Gör., Akdeniz Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Antalya.

Barış Salman*

MS 2. ve 3. Yüzyıllarda Roma ile Suriye Bölgesi Arasındaki Kültürel ve Sanatsal Etkileşimler **Cultural and Artistic Interactions between Rome and Syria Region in the 2nd and 3rd Century A.D.**

MS 2. ve 3. yüzyıllarda iki kültür arasındaki yoğun politik ve ticari hareketler, belirgin sanatsal ve sanat eserleri ile epigrafik belgelerden anlaşılacağı üzere kültürel etkileşimlere neden olmuştur. MS 2. yüzyılın ilk Roma imparatoru Traianus (MS 98–117) yayılmacı bir politikayla sınırları Fırat'ın ötesine kadar genişletmiştir. İki kültür arasında oluşan sıcak temas ile özellikle resim ve heykel sanatlarında izlediğimiz stil benzerlikleri, bahsi geçen yüzyıllarda giderek artmıştır. Başta Palmyra olmak üzere, Dura-Europos ve daha kuzeyde yer alan Edessa'da (bugünkü Şanlıurfa) ele geçen MS 2. ve 3. yüzyıllara ait resim ve heykellerinde, yerel ve Roma tarzları bir arada kullanılmıştır. Dinî konulu heykel ve resimlerde yerel ile yerel olmayan öğelerin karışımı dikkat çekicidir. Ayrıca bireylerin eserler üzerindeki tasvirlerinde yaşam biçimi anlamında benzerlikler tespit edilebilmektedir.

* Yrd. Doç. Dr., Ahi Evran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Kırşehir.

SANATTA KİMLİK
VE ETKİLEŞİM
IDENTITY AND
INTERACTION IN ART

Felsefe-Sosyoloji
Philosophy-Sociology

Nietzsche'de Sanatın ve Sanatçının Kimliği The Identity of Art and Artist in Nietzsche

Nietzsche'ye göre kültür ve uygarlık konuları, aslında felsefenin merkezindeki konulardır. Kültür ve uygarlığı yaratan üstinsan öncelikle bir filozof ve bir sanatçıdır. Ancak filozof ile sanatçı arasında derin farklılıklar vardır. Filozof, yıkıcıdır; sanatçı ise yapıcıdır. Filozof için gerçek olan, sanatçı için imgesel olan, çalışmalarının nesnesidir. Filozof hakikatin olduğu dünyayı betimlemekle yetinirken, sanatçı doğaya öykünmeyen yeni bir gerçeklik yaratmak zorundadır. Sanatçı, doğayı olduğundan başka türlü tasarlamalı, filozof ise sağduyusunun sınırları içinde düşünmekle yetinmelidir. O halde şiirsel imgelem ile ussal düşünmeyi karıştıran filozofun durumu ne olacaktır? Nietzsche'ye göre bütünsel insan örneği bedeni ve içgüdülerindeki özgür akışla tanımlanan bir insan değil, daha ziyade "insanlığın kendine dönüşü"nü gerçekleştirmeyi olanaklı kılan bir varlıktır. İnsan bu dönüşle o zamana kadar insanın değersizliğini kavrayıp yeryüzüne egemenliğinin tam bilincine varır. Diğer bir deyişle, dünyanın kutsal karakteri üstüne yönlemsel bir kuşku ölçütünü oluşturduktan sonra insan, kendi varoluşunun anlamını yaratmalıdır. Yani insanın bir sanatçı olarak tanımlanması birbirini izleyen iki aşamayı varsayar: birincisi filozofu ve hakikat kavramını işin içine koyar; ikincisi ise sanatçı ve yaşamsal yanılığ kavramı ya da daha yalın olarak değer kavramını. Filozof ile sanatçının özelliklerinin ard arda gelişi insanı bir filozof-sanatçı olarak ortaya koyar. Sanatçının etkinlikte bulunduğu sanatsal alan hakikatten daha yüksek bir değere sahiptir. Bu nedenle Nietzsche'nin deyişiyle "*hakikatten korkmamak için sanatımız vardır*". *Hakikatin, duyularüstü olanın "gerçek dünyası"*dır.

Bu bildiride, sanat-felsefe, sanatçı-filozof ilişkisi bağlamında sanatın ve sanatçının kimliği konusunda 19. yüzyıl Alman filozofu olan F. Nietzsche'nin fikirleri serimlenmeye çalışılacaktır.

* Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Felsefe Bölümü, Isparta.

Mustafa Genç*
Vedat Tezcan**

62

Whitehead Metafiziği Açısından Sanatta Kimlik Kavramı

The Identity in Art from the Point of Whitehead's Metaphysics

Whitehead'in varlığı açıklamada kullanmış olduğu metafizik teorinin en temel kavramlarından biri de ilişki kavramıdır. Bu kavramla Whitehead, var olanı meydana getiren tüm unsurların, birbirleriyle ilişki içerisine girerek yetkinliklerini arttırmada etkinleştiklerini ve aynı zamanda kendi yetkinliklerine ulaşmada da bu ilişkisel durumun varoluşsal bir öneme sahip olduğunu vurgular. Süreç metafiziği denilen bu metafizik teoride, kadim cevhercilik görüşünde anlaşıldığı şekilde varlığı meydana getiren unsurların, kendi başlarına yeterlilikleri kabul edilmemektedir. Cevherciliğin aksine Whitehead, her bir var olanı ve ondan ortaya çıkacak olan her bir tecrübeyi asli bir unsur olarak kabul eder ve bu yönüyle tecrübenin etkisini toplam rasyonalitenin anlaşılmasında vazgeçilmez kılar.

Biz, "Sanatta Kimlik" kavramını Whitehead'in özet şekilde vermiş olduğu bu metafizik şemasını, işletilebilecek ve sorunlarımızın çözümünde kullanılabilecek bir hipotez olarak görmekteyiz. Aslında bu etkileşim sanatta daha ön plandadır. Mesela Ekspresyonistlerin önde gelen gruplarından olan "Köprü" adını Nietzsche'nin *Böyle Buyurdu Zerdüş* kitabında sıklıkla "*Üstün insana doğru köprü*" deyiminden alır. Temel insani tecrübesel alanlar olarak bildiğimiz bilim, sanat, din gibi alanların etkileşimi ve bu tecrübesel alanların rasyonel bir teorik şema altında düzenlenip anlaşılmasına çalışılması, bizim 'Kimlik' sorununa dair söylemimizin asli zeminini oluşturacaktır.

* Öğr. Gör., Sakarya Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk El sanatları Bölümü, Halı, Kilim ve Eski Kumaş Desenleri Ana-Sanat Dalı, Sakarya.

** Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Bölümü, Doktora Öğrencisi, Isparta.

Oscar Wilde'a Göre 19. Yüzyıl Sanatçısının Kimliği The Identity of 19th Century Artist According to Oscar Wilde

Ünlü yazar Oscar Wilde'ın bir edebiyatçı gözüyle yaşadığı dönemin sanatı ve sanatçıları anlattığı yazıları pek bilinmez ya da gözardı edilir. Oysa *Essays and Lectures* adıyla derlediği kitabında ve çeşitli gazetelerde yayınlanmış olan makalelerinde 19. yüzyıl İngiliz sanatı ve sanatçıları hakkında ilginç değerlendirmeleri bulunmaktadır.

Wilde bu yazılarında hem genel olarak bir sanatçı portresi çizmekte hem de özellikle Romantik sanat ve Pre-Raphaelite Kardeşliği bağlamında yaşadığı dönemin sanatını değerlendirmektedir. Ona göre 19. yüzyılda İngiliz sanatı tıpkı İtalya'daki gibi yeniden doğmuştur. Bu nedenle yaşadığı dönemin sanatını "İngiliz Rönesansımız" diye adlandırır. Bu Rönesansı oluşturan sanatçıların niteliklerini belirtirken de çağının sanatçısının kimliğine ışık tutar.

* Yrd. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü,
Genel Sanat Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul.

Modernizm-Personalizm İkileminde Sanatın Kişilik ve Kimlik Üzerindeki Etkisi The Influence of Art on Identity and Personality in the Dilemma of Modernism and Postmodernism

Felsefe tarihçileri genellikle, insanın rasyonelliği bağlamında Descartes'in "*Cogito*"sunu, duyum ve deneyselliği bağlamında da Locke'un "*Tabula Rasa*"sını modernliğin merkezi kavramları olarak kabul ederler. Her iki kavramın geleceğe yönelik izdüşümüne bakıldığında, modern toplumsal hayatın eşliğindeki insanın, Max Weber'in deyişiyle, "*demirden kafes*"in içinde tutuklanmaya; Foucault'nun tespitleriyle, disiplinleştirilmek ve normalleştirilmek amacıyla gözetlenen bir "*panoptikon*" insanı haline getirilmeye aday olduğu söylenebilir.

Modernizmin insan projesini eleştiren Mounier vb. personalistlerin "birey" ile "kişi" arasında yaptıkları ayrımlara bakıldığında; modern insanın, "kişileşme süreci"nin aleyhine olacak şekilde, kapitalizmin amaçlarına uygun bir "bireyleşme süreci"nden geçirildiği söylenebilir.

"Başka"dan soyutlanmış, kendi başına insanın "kişi"liğinden söz edilemez; "kişilik bilinçler arası bir ilişkidir". Hiçbir bilinç başka bir bilinçle karşılıklı ilişki içerisinde bulunmaksızın "kişi" olamaz.

Sanatın hangi türü olursa olsun, insanın ilk planda bedensel değil tinsel, yani bilinç yanıyla ilgili olan "estetik değer" kavramı, bütün sanat türlerinin merkezinde bulunur. Ancak yaşandığı anda varlığı ilkin bilinç dünyamızda hissedilebilecek estetik bir değer olan "güzel" hem işitsel hem de görsel sanatların merkezinde yer alır. "Güzel" başka bir "ben"le paylaşılmadan, "ben"in kendi içine kapanarak yaşayabileceği bir değer değildir. Estetik değerlerin varlığı bir "karşılıklı bilinçlerarasılığı" gerektirir.

"Kimlik"in "BİREY"den daha çok "KİŞİ"yle olan ilintisinden yola çıkıldığında, özünde tinsel yaşam olan "SANAT"ın "kişi"yle olan etkileşiminden söz etmek daha akla yatkın görünür.

* Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, Ankara.

Sosyoloji ve Sanatta “Stil” “Styles” in Sociology and Art

Bu bildiride, “stil” kavramı bir sanatçının veya bilim insanının bireysel stili olarak değil, fakat belli bir disiplinde tarih boyunca ortaya çıkan entelektüel ve artistik faaliyetlerin örüntüleri veya düzenlenişleri olarak ele alınmaktadır. Bir sanat eserinin yaratıldığı dönemin özelliklerinin veya stiline dışında olması nadir rastlanan bir durumdur. Sanat “stiller” olarak gelişir ve bu stiller belirli bir zamanda ve mekânda kaynaklandığı gibi karakteristik formları belirli bir şekilde ortaya çıkar. Sosyolojide de aynı sanatta olduğu gibi belirgin stiller ve temalar vardır. Bilim ve sanatta stil veya temaların genelleştirici özelliği olduğu kadar bireylerin enerjilerini ve motivasyonlarını yönlendirici güçleri vardır.

Antik Yunan filozofları döneminden günümüze kadar bireysel eserler ve çalışmaların yanı sıra derinlerde yatan temalar bulunmaktadır. Bütün yaşam, sanat, düşünce, ait olma durumu çerçevesinde değerlendirildiğinde birbirinden ayrılmaz. Bu bağlamda, bu bildiride sanat ve sosyolojideki önemli temalar ve stillerden örnekler verilecektir.

* Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Ankara.

Ayşe Azman*
Nalan Yetim**

66

Eleştiri Metinleri Üzerinden Toplumsal Kimlik Okumaları **Readings on Social Identity through the Texts of Criticism**

Sanat, Türk toplum kimliğine ilişkin sürdürülen tartışmaların yoğunlaştığı alanlardan, belki de en önemlilerinden biridir. Sanatsal ekseninde sürdürülen tartışmalar, Doğu-Batı, ulusalcılık-evrenselcilik gibi makro başlıkların yanı sıra ötekileştirme, kadın, beden, mekân gibi mikro başlıklar çerçevesinde de şekillenmektedir. Bu tartışmaların eksenini belirleyen hem Batı'nın Batılı olmayana dair oluşturduğu kimlik kurgusu hem de Cumhuriyet Türkiye'sinin Batılılaşma-Modernleşme politikalarıdır. Süregelen kimlik tartışmalarının en açık biçimde izlenebildiği alan ise farklı sanatsal düzlemlerde ortaya çıkan sanatsal eleştiri metinleridir.

Bu çalışmada, sanatsal eleştiride farklı dönem ve anlayışları temsil eden görsel sanatları kapsayan metinler -dolayısıyla isimler- seçilerek metinler üzerinden toplumsal kimliğe yönelik tartışma başlıkları, toplumsal kimlik inşası ve eleştirisi bağlamında analiz edilecektir.

* Doç. Dr., Mersin Üniversitesi, Fen- Fakültesi, Sosyoloji Bölümü. Mersin.

** Doç. Dr., Mersin Üniversitesi, Fen- Fakültesi, Sosyoloji Bölümü. Mersin.

Sokak Çalgıcılarının Mekânsal Özgürlüğü: İstanbul Taksim Sokak Çalgıcıları Örneği Spatial Freedom of Street Musicians: The Case of Istanbul Taksim Street Musicians

Günümüzde metropolitan alanlar çeşitli mekânlarıyla insanlara yeni özgürlük alanları yaratmakta, yeni kamusal alanlarda yeni tanımlamalar ortaya çıkmaktadır. Bu alanlardan biri de sokaklar ve sokakların yeni aktörlerinden olan sokak çalgıcılarıdır.

Bu çalışmada kozmopolit ve heterojen bir yapıya sahip olan İstanbul'da, Taksim'de sokak çalgıcılarının toplumla ve mekânla etkileşimleri ele alınmaktadır. Bu, bireyin kendini gerçekleştirme, özgürlük, başkaldırı, özgünlük, mesleğin sokakta icrası ya da mekânın sunduğu bir olanak mıdır? Bu çalışmada sorulara bir alan araştırması örneğinde yanıtlar aranmaktadır. Araştırma İstanbul, Taksim'de 22 Haziran–22 Temmuz 2009 tarihleri arasında hafta sonları, 12.00-24.00 saatleri arasında gerçekleştirilmiştir. Sokak çalgıcıları ile derinlemesine görüşmeler yapılmış, anlatılar nitel araştırma teknikleriyle değerlendirilmiştir.

* Arş. Gör., Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Isparta.

** Prof. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Isparta.

*** Sosyolog, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Isparta.

Rasim Özgür Dönmez*
Ayşe Kaya**
Çağla Pınar Tunçer***

68

Yeni Bir Kamusal Alana Doğru: Devrimden “Yaşam Dünyasına” Toward to New Public Sphere: From Revolution to “The New Life World”

Arabeskin, özellikle 1980’lerle beraber merkez çevre bağla-
mında kente göç edenlerin merkeze karşı bir başkaldırı aracı
olarak sunulan bir müzik tarzı olduğu, 1980 sonrasında en önemli tez-
lerinden bir tanesidir. Ankara, Altındağ’ın Çin Çin ve Yenidoğan gibi
sosyo-ekonomik olarak düşük ve varoş olarak adlandırabilecek yerlerin-
de, 2008 yılından beri “Metropollerde Yaşayan Dezavantajlı Gençliğin
Yetişkinliğe Geçiş Süreci: Sorun ya da Çözümün Parçası Olmak” adlı
araştırma projesi kapsamında görüşülen gençlerin “damar” olarak ad-
landırdığı arabesk müziğin, algılamalarında bir başkaldırıdan daha ziyade,
bulunduğu ortamı popüler kültürde yeniden yaratmak için kullanılan
araçlardan biri olduğu görülmüştür. Bu bağlamda bu çalışma, arabeskin
1980’lerden farklı olarak bir tür resmi ideolojiye başkaldırıdan ziyade
bulunulan mekânın yeniden üretilmesi veya “yeni bir yaşam dünyası”
oluşturmak için kullanıldığı tezini Altındağ’da yaşayan gençler özelinde
analiz edecektir.

* Yrd. Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
Uluslararası İlişkiler Bölümü, Bolu.

** Proje Asistanı, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu
Yönetimi Bölümü, master öğrencisi, Bolu.

*** Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü,
master öğrencisi, Bolu.

SANATTA KİMLİK
VE ETKİLEŞİM
IDENTITY AND
INTERACTION IN ART

Modern Sanat
Modern Art

Modernizmin Çığığı: Popüler Kültür The Scream of Modernism: Popular Culture

Varoluşumuzun kesin delilini Descartes, yüzyılın başlarında âdeta altın bir tepsi içinde bizlere sunmuştu. “*Cogito Ergo Sum/Düşünüyorum o halde varım*”. Düşünmek, sadece zihinsel bir çaba ve biyolojik bir işleyişin ötesinde dış dünyada, duyuyla kavranır etkiler tepkiler zincirinin yaratılması sürecidir. İşte tam da bu noktada, günümüz insanı bu can sıkıcı eyleme bulaşmak istememektedir. Bu yüzden gerek toplumsal gerekse sanatsal yaşamda olsun varoluşumuz ve üretimlerimiz insanın başını ağrıtmayacak türden girişimler üzerinden gerçekleşmektedir. Yani bir çeşit kolaycılık, yüzeysellik yaşamımızın her alanına hâkimdir. Bu bağlamda üretilen sanat eseri de popüler kültür çerçevesinde ele alınabilecek ‘kitle’ye yönelik üretimi beraberinde getirir. Bu noktada karşılaşılan temel olgu ise estetikten yoksun, seri olarak üretilen kötü kopya olarak tanımlanan yani “*Kitsch*” ürünler aracılığıyla tatmin sağlanmasıdır. Bu bağlamda Kitsch, araştırılması ve tartışılması gereken önemli bir olgudur. Bu kavram genel anlamda bir tanım sorunu ile karşı karşıyadır. Ancak uzlaşılan nokta ise Kitsch’in toplumbilimsel ve estetik bir olgu olmasıdır. Bundan dolayı içinde yaşadığımız çağın tahlilini yapmak “Kitsch Kavramı”nı tanımlanabilirlik anlamında daha sağlam bir yere oturtmamızı sağlayacaktır. Bu durum bizi ister istemez görüntülerin hegemonyasında yaşadığımız görsellik çağına götürecektir.

Özellikle modern dönemin kitlesel uyuşturucusu olarak nitelendirilebileceğimiz televizyon, kitsch kavramının en yoğun şekilde incelenebileceği bir alan olarak karşımızda durmaktadır. Bu bağlamda metinde, “Kadın Kuşağı Programı” eksen alınarak yapılan içerik ve söylem analizleriyle “Kitsch Kavramı” ele alınacaktır.

Bu bildirinin amacı, Modernizm ile birlikte başlayan süreçte Popüler Kültür, Postmodernizm ve Kitsch kavramlarını irdeleyerek Televizyondaki Kadın Kuşağı Programlarında Kitsch olgusunu incelemektir.

* Yrd. Doç., Sakarya Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Cam Bölümü, Sakarya.

Sanatta Etkileşim: Minimalizm Interactions in Art: Minimalism

Minimalizm, oluşumu bağlamında 20. yüzyıla aittir. İlk kez 1961'de düşünür Richard Wollheim tarafından "*içeriği en aza indirgenmiş sanat*" için kullanılmıştır. Felsefesi, yok etmek, kimi aşamalarda yok etmeksizin en aza indirmek ve estetik sonuçlara varmaktır. Belirgin özelliği, biçimin aşırı yalınlığı ve sanatçının kişisel anlamını tümüyle dışlayan nesnel yaklaşımıdır. Bu modern sanat akımıyla bambaşka bir disiplin haline gelen "resim" ve "heykel" sanatı yanlarına "mimari"yi de alarak âdeta sistemli bir dil kazanmıştır.

Dünyadan ve Türkiye'den seçilmiş ünlü ressam, heykeltıraş, mimar ve yapıtlarını irdeleyen bu bildiri, form ve mekân anlayışından plastik sanatları ilgilendiren hemen her ögeye kadar maksimumu içeren her şeyin değiştirilmişliğini ifade edecektir.

* Yrd. Doç. Dr., Karabük Üniversitesi, Safranbolu Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Karabük.

Melezleşen Sanat Hybridization of Art

Sanatın ulaşılamazlığı, açıklanamazlığı ancak mistisizmle kavranabileceği gibi eski anlayışlar Modernizm sonrasında küresellik, çok kültürlülük, alt kültür, etnik yapı, melezlik... vb. kavramlarla birlikte anılır oldu.

1989 yılında Pompidou'da açılan “Yeryüzü Büyücüleri” sergisi Üçüncü Dünya Ülkeleri sanatçılarının Batı'nın merkezinde kendilerini gösterdikleri; egzotizmin ön plana çıkarıldığı ilk büyük sergiydi. Bundan sonraki yıllarda bienaller, büyük sanat etkinlikleri hızla yayıldı; Sao Paola, Sidney, Kassel, Havana, Şanghay, Busan, Prag, İstanbul, Berlin ... Çin, Küba, Rusya gibi bir zamanların düşman ülkeleri acaba basit birer imge olarak temsil edilip kültürel melezleşmenin pazarı mı oldu? Politik söylemlerini ifşa etme olanağı mı buldu? Kolombiyalı sanatçı Doris Salcedo'nun iç savaşta kaybolan insanlara ait mobilyaları kullanarak dünyanın her yerinde sergilediği çalışmaları tipik örneklerden biridir. Dünyanın hemen hemen her yerinde rastladığımız, dünyayı dolaşan aynı sanatçıların listelerinin yanında Üçüncü Dünya sanatçıları da yer almaya başladı.

Bildiride farklı kökenlerden sanatçıların yarattığı melez sanat tartışılarak; Çin, Kore, Rusya, Afrika'dan sanatçılar üzerinden örnekler verilecek, başka ülkelerden göçmenlerin (bu göçmenlik sadece başka ülkede ikamet etmekle sınırlı değil) kültürel farklılıkları, biraradalığı, kimin kültürü, kimin sanatı sorularının karşılığı araştırılacaktır.

* Doç., Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Heykel Bölümü, Ankara.

Serenay Şahin*

Cisimleşen Etkileşim, Değişen Kimlik Embodied Interaction, Changing Identity

Gelişen dijital teknolojinin yaşamlarımızı, yaşam alanlarımızı büyük ölçüde etkilemesi, dünyaya ve etrafımızdakilere bakış açımızı değiştirmektedir. Bununla birlikte dijital sanat, sanat alanında yeni kavramlar ortaya koyduğu, tartışmaya açtığı gibi var olan kimi kavramları da başkalaştırmış, dönüştürmüş ya da yeniden yapılandırmıştır.

Sanatçı, izleyici, birey kimlikleri, dijital teknolojilerle yeniden tanımlanmış, var olanların üzerine yeni kimlikler eklenmiştir. Geleneksel sanat pratiklerinde zihinsel bir aktivite olan etkileşim, dijital sanatta neredeyse cisimleşmiş, yapıtın deneyimlenebilmesi için bir koşul haline gelmiştir. Değişen kimliği üzerinden yapıtla etkileşime giren izleyici, daha önce hiç yaşamadığı bir deneyim yaşamakta ve yapıt-izleyici-sanatçı arasındaki sınır çizgileri bulanıklaşmaktadır.

Dijital sanat yapıtlarında, izleyici-sanat yapıtı arasındaki ilişkinin ham maddesi etkileşimdir ve bu etkileşim, dijitalizasyonun günlük yaşamda tutsak ettiği bireyi, sanat yapıtı karşısında hükmedici kılar. Bir veya daha çok ara yüzü kullanarak yapıtla etkileşime giren izleyici, artık sadece bir tüketici olmaktan uzaktır: görsel-işitsel enformasyon uzamı içinde gezgin, kâşif, kullanıcı, yeniden-yapılandırıcı ve yeniden-yaratıcıdır. Bu uzamda, etkileşimli sanat yapıtı, her seferinde izleyicilerin aktiviteleri doğrultusunda yeniden yapılandırılarak yeniden yaratılmaktadır. Bu sebeple dijital enstelasyonlar ucu açık ve izleyicinin elinde her seferinde yeniden şekillenen yapıtlardır.

* Öğr. Gör., Kocaeli Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Heykel bölümü, Kocaeli.

Çağdaş Sanat Yapıtlarında Kültürel Kimlik Cultural Identity in Turkish Contemporary Artworks after 1990's

Bu çalışmada kültürel kimlik kavramından yola çıkılarak, küreselleşmeyle bağlantılı gelişen yerel-evrensel sentez ve çelişkisinin kimlik ve kültürel kimlik kavramına yansımalarının, Türkiye'de ağırlıklı olarak 1990'lardan itibaren güncel sanat düzleminde incelenmesi amaçlanmıştır.

Kavramsal çözümlenmeler ışığında Türkiye'de çağdaş sanat yapıtlarının ortaya çıkışı, toplumsal gelişmelerle bağlantılı olarak açıklanmıştır. 1990 sonrası Türkiye'sinde güncel sanat yapıtlarının küreselleşme kimlik siyasalarından etkilenip etkilenmediği sorgulanmıştır.

Çağdaş sanatçılarımızdan ağırlıklı olarak kültür, kimlik, kültürel kimlik, kültürel kodlar ve toplumsal ortak bellek konuları üzerine çalışmalar gerçekleştiren Gülsün Karamustafa, Kutluğ Ataman, Şener Özmen ve Hale Tenger'den örnek yapıtlar seçilmiştir. Örnekleme yöntemiyle ele alınan bu yapıtlarda tezin başat kavramlarının çözümlenmesi gerçekleştirilmiştir.

* Öğr. Gör., Arel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Tasarım Bölümü, İstanbul.

Solmaz Bunulday*

Oluşmakta Olan Bir Kimliğin Bienali: Manifesta The Biennial of Emerging Identity: Manifesta

Kimlik üzerine yapılan tartışmalar, modernite-postmodernite tartışmaları bağlamında ele alınabilir. 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılması ve sonraki süreçte yaşananlar -daha çok ekonomik bir parametre olarak düşünülebilecek- küreselleşme olgusunu gündeme getirmiştir. "Yeni dünya düzeni" küreselleşme olgusuyla şekillendirilmeye çalışılmıştır. Ancak Avrupa ülkeleri bu "yeni dünya düzeni" (=küreselleşme) içinde ayrı bir yerde duruyor gibidir. Çünkü postmodernitenin ret ettiği tanımlı kimliği destekler bir şekilde bir üst kimlik yani Avrupa Birliği vatandaşı kimliği oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bu kimliği inşa ederken siyasetin araçsallaştırdıkları arasında sanat da vardır. Bu noktada kendini Avrupa Birliği'nin bienali olarak tarif eden Manifesta'dan bahsetmek mümkündür. Kimlik, aidiyet, bellek ve çok kültürlülük gibi temaların ele alındığı bu organizasyonlar, "göçebe" kimlikleri dolayısıyla farklı kültürleri bir araya getirmeyi ve etkileşim sağlamayı dolayısıyla yeni bir Avrupa kimliği oluşturmayı hedeflemektedirler.

Bu çalışmada Manifesta'nın yönetsel olarak diğer bienallerden farklarının ne olduğu ve yeni bir kimlik oluşturmada bu organizasyonların rolünün neler olabileceği ele alınmaya çalışılacaktır.

* Yrd. Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Çanakkale.

Sanatsal Müdahale Kavramı Çerçevesinde Toplumsal Bellek ve Kimlik Etkileşimi Identity Interaction and Social Memory in the Context of Artistic Interference Concept

Kentsel mekânda sanatsal müdahaleler olarak tanımlanan sanat projeleri, kimliğini, kentsel mekânın sosyal, fiziksel ve politik bağlamı ile kurduğu ilişkiden almaktadır. Farklı birey ve topluluk kimliklerinin ifade ve etkileşim alanı olarak kurgulanan projeler, 1990'lı yıllarda "karşı-anıt" olarak isimlendirilen, toplumsal kimliğin tek taraflı temsili yerine sorular ortaya koyan eleştirel bir tavrı benimsemektedir. Kentsel mekânda gerçekleşen sanat projeleri, kentsel kimliği oluşturan toplulukların deneyimleri ile etkileşim kurabildiği ölçüde, toplumsal belleği canlı tutabilir. Bu yaklaşımla üretilen işler, iktidar sembolü yapıları da sosyal etkileşim alanına dahil edebilmiştir. Sosyal etkileşim dahilinde, birey ve topluluk kimliklerinin tek taraflı yorumunun kabul görmediği kamusal sanat projeleri, bildirinin konusudur.

* Öğr. Gör., Beykent Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Tasarım Bölümü.
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Heykel Bölümü,
Sanatta Yeterlilik Öğrencisi, İstanbul.

Ebru Acar Taralp*

Mizahi ve Eğlenceli Bir Kimlik ile Kendini Var Eden Sanat Art Existing Itself with a Humorous and Funny Identity

Gülmece sanatı, her şeye izin verilen bir alan olmuştur. Çünkü halk ona sanata gösterdiği ön yargıyla yaklaşmamıştır.

Etkileşim, iletişim yolu ile olabilmektedir. Bir iletişim şekli olarak görülebilen sanat, çeşitli dönemlerde mizahi ve eğlenceli bir şekilde ve bir o kadar da eleştirel anlayışla karşımıza çıkmaya devam etmektedir. Önemli dönüşüm Duchamp ile yaşanmaya başlanmış, Pop Sanat ile yoluna devam etmiştir. Kimi zaman parodiye ve ironik yorumlara başvurulmuştur. İtalyan ressamlarından Sandro Chia büyük ressamların resimlerini mizahi bir dille yeniden ele almıştır. 1970'ten sonra, kitle iletişim araçlarından yayılan imge bombardımanından etkilenen sanatçılar, kendi anlayışlarını ve kimliklerini farklı sanatsal yöntemleri kullanarak mizahi ve eğlenceli bir üslupta izleyiciye sunmuşlardır.

* Öğr. Gör., Maltepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İstanbul.

SANATTA KİMLİK
VE ETKİLEŞİM
IDENTITY AND
INTERACTION IN ART

Edebiyat
Literature

Osmanlı Şairlerinin Sanat Kimliğinin Göstergesi Olan Bir Edebî Sanat: Hüsn-i Talil An Literal Art Indicating the Artistic Identity of Ottoman Poets: Hüsn-i Talil

Bir Fransız tarihçisi Fernand Biandel, kimlik sorununu “*geçmiş ile bugün arasında bir uyum sağlama*” olarak açıklamıştır. Osmanlı Şiiri de Türk şiir tarihinde geçmişi yansıtan önemli bir patrimoniyal sanattır. Sözü edilen bu sanat, gelenek, benzerlik ve edebî sanatlar esasına dayanır. Bu sanatın yaratıcıları olan Osmanlı şairleri, bu benzerlik içerisinde farklılığı ve sanat kimliklerini *hüsn-i talil* sanatı yardımıyla göstermektedirler. Edebî sanatlar, edebî metinlerin çözümlenmesi ve anlamlandırılmasında da dikkate alınması gereken ve göz ardı edilemeyecek işlevlere sahiptir. Bu açıdan *hüsn-i talil* sanatı, Osmanlı şairlerinin anlam üretme, yeni mazmun bulma ve orijinal söyleyiş bakımlarından farklılıklarını gösterir. Aynı zamanda bu sanat, Osmanlı şairlerine tabiiyetta bakıştaki sebep-sonuç ilişkisini dışa vurma özgürlüğünü sağlamaktadır. Özetle belirttiğimiz bu noktalar, bildirimizde değişik şairlerin değişik örnekleri üzerinde ayrıntılı bir şekilde sergilenecektir.

* Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara.

**Noktanın Açılımı/Yayılmı ve
Klasik Türk Şiirine Yansımaları****The Development and Expansion of the Point
and its Reflection to Classical Turkish Poem**

Nokta, içi dolu bir yuvarlaktır. Ondan türeyen harfler, onun temel biçimi içerisinde mevcuttur. Yani nokta, yazının hücrelidir; her harfi bu noktanın ilksel temel yapısı içinde yuvarlak sayılır. Kendiliğinden var olan kadim öge, noktadır; zira mesafe noktanın varlığını öngörür ve bu husus sadece bir ilişkidir. Dolayısıyla açılım/yayılım noktayı öngörür, diyebiliriz. Nokta başlatıcı ve hareket ettirici bir değerdir. Bu değer, içinde yaşadığımız yatay boyutlu zamanın “dikeylik” ifade eden şimdiki zamanına yani “ân”a karşılıktır. Nokta ile simgelenen “ân”ı yaşayabilmektir esas olan... “Ân”ı yaşamak, yatay boyutlu zamanın dikeyleşmesi, “gerçek âlem”de ne isek, o olabildiğimiz mevcut “ân”ın önemini kavramaktır. Gerçek sanat eserleri de sanatçının “Ebedî Hâl”i yaşamasının sonucu olarak ortaya çıkar. Zaten şiir de sanatçının bir “ân”lık metafiziksel yük-selişi değil midir?

Bu bildiride, yukarıda sözü edilen hususlar Klâsik Türk şiirinde simgesel değerlerle ortaya konulmaya çalışılacaktır.

* Prof. Dr., Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, K.K.T.C.

**Osman Hakan A.'nın *Sarı Ekin* Adlı
Kitabında Gelenek Etkisi**
**The Effect of Tradition in
Osman Hakan A.'s Book Called *Sarı Ekin***

1 980 sonrası şairlerinden olan ve zaman zaman Yahya Kemal fakat daha çok Behçet Necatigil ile Hilmi Yavuz çizgisini takip eden Osman Hakan A.'nın şiirlerinin altyapısını, *Kur'an-ı Kerim*'deki sure ve ayetler, divan edebiyatı mazmunları, söz sanatları, efsaneler oluşturmaktadır. Aynı zamanda onun şiirlerinde hem divan şairlerinin hem de Cumhuriyet Devri şair ve yazarlarının metinlerine göndermeler veya onların metinlerinden alıntılar kimi zaman açık kimi zaman örtük bir şekilde bazen şiir metnine eklenmiş bazen de şiir metninden bağımsız olarak yer almaktadır.

Bildiride, şiirlerinin yapısını gelenekten olabildiğince faydalanarak kuran ve bu nedenle şiirlerinin çoğu çizgisel okumaya uygun olmayıp daha çok dilbilimsel okumayla anlam kazanan Osman Hakan A.'nın eserlerinde, *Kur'an-ı Kerim*, divan edebiyatı mazmunları, söz sanatları, efsaneler, diğer yazar ve şairlerin etkisi ile bu etkinin Osman Hakan A.'nın şiirlerindeki yeri ve önemi üzerinde durulacaktır.

* İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,
Doktora Öğrencisi, İstanbul.

**Toplum ve Edebiyat Etkileşimi:
1970'li Yıllarda Türk Şiiri****Interaction between Society and Literature:
Turkish Poem in 1970's**

Edebiyat doğası gereği bireysel duyarlığın yanı sıra toplumsal duyarlığa da sahiptir. Türk edebiyatı, özellikle de şiirimiz bu konuda oldukça zengin örnekler barındırır.

Bilindiği üzere şiir, yakın tarihimize, Tanzimat'ın ilânı yıllarına değin, edebiyatımızın en önemli şubesidir. Bu tarihsel zenginlik ve miras, şairlerimize görev bilinci aşlamış, toplumumuzun sancılı evrelerinden bir dönem olan 1970'li yıllarda onlara, 'toplum-şiir-birey' üçgeninde ürünler vermiştir. Yaşadığı dönemden etkilenen şairimiz, bu evreyi etkilemiştir de. Bu yıllara kadar şiirlerinde sosyal olgulara doğrudan yer vermeyen şairler, kendilerini sosyal içeriği ve gönderimi açık olan şiirler yazmaktan alamamışlardır. Sunulacak bildiride bu şairlerin öne çıkanlarına ve şiirlerine sosyal hadiseler ışığında değinilmeye çalışılacaktır.

* Yrd. Doç. Dr., Ahi Evran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Kırşehir.

Safiye Erol'un Kadın Kahramanlarının Aşkta Kimlik Arayışı

The Identity Pursuits of Safiye Erol's Female Heroes in Love

Safiye Erol, romanlarında aşkı ana tema olarak kullanır. Bu temanın merkezinde ise kadın kahramanlar vardır. Safiye Erol'un kültürel enformasyonu, içinde bulunduğu toplum ve mizacı roman kahramanlarının aşkı algılama ve yaşam şeklini de etkiler. Bu bakımdan onun âşık kahramanları çift yönelimli bir aşk kimliği sergiler. Yazarın romanlarında aşkı yaşayan kahramanlar hem İslamî, geleneksel aşk anlayışını hem de cumhuriyet ideolojisinin yarattığı yeni insan tipinin yansımasını ihtiva eden bir aşk anlayışını yaşarlar. Yazarın romanlarındaki kadın kahramanlar bu iki sosyo kültürel yapıyı bir senteze ulaştırarak kadına aşkta yeni bir kimlik yaratır.

Bu bildiride Safiye Erol'un romanlarında aşkın merkezinde olan kadınlardan yola çıkılarak Safiye Erol'un kadın kahramanlarının mizacında nasıl yeni bir kadın kimliği yarattığı açıklanmaya çalışılacaktır.

* Dr., Marmara Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu, İstanbul.

Devrim Yücel Besim*

Cevat Şakir Kabaağaçlı ve Bodrum Kenti Cevat Şakir Kabaağaçlı and the City of Bodrum

Halikarnas Balıkçısı adı ile bilinen Cevat Şakir Kabaağaçlı, Bodrum kenti ile bütünleşmiş bir yazardır. 1925'te sürgün olarak geldiği kentte, hayatının önemli bir bölümünü geçirmiş ve bu dönemde önemli eserler yazmıştır. Yazarın edebî eserleri üzerinden mimari okumalar yapılarak Bodrum kenti'nin o dönemdeki (1925-1947) fiziksel mekâna ait özelliklerini saptamak mümkündür.

Bu çalışmada yazarın kendi eserlerinden ve onun hayatı üzerine yazılmış belge nitelikli yazılardan faydalanılmıştır. Bir yandan Halikarnas Balıkçısı'nın kente kazandırdığı nitelikler ortaya konmuş, diğer yandan Bodrum'un yazar için önemi vurgulanmıştır.

* Yrd. Doç. Dr., Girne Amerikan Üniversitesi, İç Mimarlık Bölümü, K.K.T.C.

Cengiz Aytmatov'un Eserlerinde Kimlik ve Sanatçılık İlişkisi The Relationship between Identity and Being Artist in the Works of Cengiz Aytmatov

Şair veya yazarın özel hayatıyla ilgili olaylar, eserlerde çoğu zaman kendine yer bulur. Bu olayların edebiyatçı tarafından eserlere yansıtılması, her türlü edebî tarz ve üslubun da yardımıyla farklı bir formda okuyucuya sunulması, pratik olarak çok karşılaşılan bir durumdur. Örneğin, dünyaca tanınmış yazar Cengiz Aytmatov'un ilk eserleri olan *Yüzyüze*, *Cemile*, *Toprak Ana* adlı eserlerinden *Gün Olur Yüzyıl Olur* ve son olarak *Dağlar Devrildiğinde* adlı romanlarına kadarki eserlerinde özel hayata ilişkin malzemeler kullanılmıştır. Bu romanlar, yazarın edebî hayal dünyası aracılığıyla çok yüksek bir fikrî ve estetik dereceye yükselmiştir.

Bu bildiri, Cengiz Aytmatov'un, kendi gözüyle gördüğü, başından geçirdiği anları eserlerine yansıtmakla birlikte; bu anları, insanoğluluyla ilgili meselelerle de ilişkilendirerek böylece romanlarının felsefî yanını daha da derinleştirmiş, eşsiz bir sanatçı olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır.

* Prof. Dr., Kırgız-Türk "Manas" Üniversitesi, Kırgızistan.

Muharrem Kaya****Drina Köprüsü ve El Greko'ya Mektuplar*
Adlı Romanlarda Türk Kimliğinin Yansıtılması
Üzerine Yorumlar****Interpretations about the Reflection of
Turkish Identity in the Novels Titled
*Drina Bridge and Letters to El Greco***

Yüzyıllar boyunca Balkanlar'da hüküm sürmüş olan Osmanlı Devleti hem yöneticiliği hem de oraya yerleştirdiği Türkler ve Müslümanlar çerçevesinde çeşitli Balkan milletlerinin eserlerinde işlenmişlerdir. Balkan edebiyatının önemli temsilcilerinden Sırp İvo Andrić'le Yunan Nikos Kazancakis'in birer romanında Türk kimliğiyle ilgili unsurlar tespit edilip, Türk ve Müslümanların hangi yönleriyle, niçin romanlarda yer aldığı yorumlanmıştır.

Bu iki romanda Türk kimliği hem tarihi hem de kültürel yönden yer almıştır. Ayrıca Türk Osmanlı kimliği yer yer baskıcı devlet yönetiminin sembolü, yer yer de huzurla birlikte yaşanan farklı geleneklere, inanışlara sahip komşular olarak işlenmişlerdir. Türk imgesi, Avrupa'daki baskıcı, istilacı, korkunç Türkler şeklinde ele alındığı gibi, huzurla birlikte yaşanan barışçı, üretken, bilge, âdil insanlar olarak da karşımıza çıkmaktadır. Ötekileştirmenin olmazsa olmazı olan kadın unsuru da bu iki romanda çeşitli yönlerden ele alınmıştır. Bildiride, bu noktalarda yoğunlaşmış Balkanlar'daki Türk kimliği, Balkan edebiyatının bu tipik iki sanat eseri üzerinden yorumlanacaktır.

* Doç. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul.

Almanca Yazan Türk Yazarların Romanlarında Kimlikler Arası Etkileşim Interaction among Identities in Novels of Turkish Writers Who Write in German

A lmanya’da yabancı olmak, çağdaş Alman edebiyatının giderek daha fazla gözle görünür bir parçası olan Türk edebiyatçılarının yapıtlarında ortak bir tema olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tema, yapıtlarda, etnik ve dinsel kimlikler hatta toplumsal cinsiyet kimlikleri arasındaki etkileşimi kapsayan çok boyutlu bir karmaşaya işaret etmektedir. Egemen kimlik ile azınlıkta olan kimlikler arasındaki ilişki yerli/yabancı olmanın koşullarını ortaya koymakla kalmaz, aynı zamanda toplumu oluşturan hiyerarşiyi de gözler önüne serer.

Bu bildiri, Feridun Zaimođlu’nun *Leyla ve Emine*, Sevgi Özdamar’ın *Hayat Bir Kervansaray* adlı romanlarını göz önüne alarak ve Gilles Deleuze ile Felix Guattari’nin Franz Kafka’nın günlüklerinden esinlenerek geliştirdikleri minör edebiyat kavramsallaştırması ışığında, sözü edilen kimlikler arası etkileşimi irdeleyecektir.

* Okutman (MA), Özyeğın Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, İstanbul.

** Yrd. Doç. Dr., Özyeğın Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, İstanbul.

Bir Metin Kurucu Olarak Yazar-Öznenin Yaratma Süreçleri Creation Processes of Author-Subject as a Constructor of a Text

Yazar-özne olarak sanatçının kimliği; doğumundan ölümüne kadarki süreçte nesnelere, olaylar, insanlar ve düşünceler karşısındaki temel tavırlarıyla biçimlenmektedir. Bu manada, yaratıcı özne olarak yazarın psikolojisi belli aşamalardan geçmektedir. Yazma ve yaratma süreçleri adını verdiğimiz bu aşamalar yazar öznenin genetik yapısından, fiziksel ve sosyal çevresinden, okumalarından, beş duyasıyla yaptığı karşılaşmaların onda bıraktığı izlerden geriye kalan tortulaşmaların ürünüdür. Sonuçta, yazar öznenin yaratma süreçlerini ortaya çıkarmak aynı zamanda yaratmanın kendine özgü doğasını yakından tanımanın en dolaysız yollarından biri gibi görünmektedir.

Bu çalışma, bir metin kurucu/inşa edici olarak yazar-öznenin yaratma süreçlerini ve ona bağlı olarak ortaya çıkan psikolojiyi irdeleme üzerine kurulmuştur.

* Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Malatya..

**Edebiyatta Susan Karakterler:
Türk Öykücülüğünde Kimlik ve Toplum dışılık**
**Silent Characters in Literature:
Identity and Being not Related to the Society**

Bu bildiride, modernist yazında “susku”nun bir etkinlik olarak belirlenimi üzerinde durularak öykü karakterlerinin çeşitli “susma” hallerinin kavramsal ve toplumsal açımları irdelenecektir. Bu bağlamda öncelikle “sessizlik” ile “susku” arasındaki ayrım ortaya konulacak; edebiyatta susmanın nasıl olanaklı olabileceği tartışılacaktır. Özellikle Vüsat O. Bener, Yusuf Atılgan ve Bilge Karasu gibi modernist Türk öykücülerinden seçilen örnekler doğrultusunda, edebî mekânda bireyin dilin kodlarını kırarak verili kimliğin reddi üzerinden giriştiği “benlik” arayışının dil ve toplumsal mekânla etkileşimi değerlendirilecektir.

* Yrd. Doç. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, İstanbul.

Burcu Yasemin Şeyben*

Sevim Burak'ın *Ah Ya Rab Yehova* ve *Sahibinin Sesi* Adlı Eserlerinde Kimliklerarası Diyalog

The Dialogue Between Identities in Sevim Burak's Works Titled *Oh My God Jehovah* and *His Master's Voice*

Sevim Burak, Türk edebiyat ve tiyatro yazınında anlatım tekniği kullanımındaki deneyselliğinin yanı sıra aynı mekânda yaşayan farklı etnik kimliklerin birbiriyle olan etkileşimini, bu anlatımla yansıtmaları bakımından önem taşımaktadır. Burak'ın bir diğer özelliği de farklı türdeki eserlerini birbiriyle konuştururken kendi içinde barındırdığı etnik kimlikler arasındaki diyalogu, her iki bakış açısını sunarak okuyucuya aktarmasıdır.

Bu çalışmada, Burak'ın *Yanık Saraylar* adlı öykü kitabının içinde yer alan *Ah Ya Rab Yehova* adlı öyküsü ve bu öyküyü konu eden *Sahibinin Sesi* adlı oyunundaki bakış açıları ve eserlerin anlatım teknikleri kimliklerarası diyalog ekseninde karşılaştırmalı olarak incelenecektir.

* Yrd. Doç. Dr., Bilgi Üniversitesi, İletişim Fakültesi,
Sahne ve Gösteri Sanatları Yönetimi, İstanbul.

Cemil Sena Ongun'un Estetik Değere/Güzelliğe Bakışı Cemil Sena Ongun's View at Aesthetic Value/Beauty

Estetik, dört unsuru içeren bir felsefe disiplini. Bu unsurları şöyle sıralayabiliriz: Estetik süje/sanatkâr, estetik obje/sanat eseri, estetik değer/sanat eserinin güzelliği ve estetik yargı/sanat eserinin değerlendirilmesi.

Bir düşünür, bir sanatkâr, bir millet veya bir dinin estetiği demek, bu kavramlara dair metinlere dayalı görüşleri demektir. Bu kavramlara dair görüşler, kuşkusuz insanı, aileyi, toplumu ve dünyayı algılama ve anlamlandırma biçimimizin bir devamı ve bir türevidir.

Estetik değer, estetik bütünlüğün üçüncü unsurudur. Estetik değer, sanat eserinin güzelliğinin araştırılmasını esas almakla beraber, genelde güzelliğin ne olduğunu da saptamaya çalışır. Nitekim bazı araştırmacılarımız bu yolda araştırmalar yapmışlar, güzellik konusundaki algı ve tasavvurlarımızı ortaya koymaya çalışmışlardır.

Cemil Sena Ongun onlardan biridir. Ongun, Cumhuriyetimizin ilk yıllarında bastırıldığı *Estetik* adlı kitabında "güzel"e dair geniş bir yer ayırmış, tabiat ve sanat eserlerindeki güzellik üzerinde uzun uzun açıklamalar yapmıştır.

Cemil Sena Ongun'un düşüncelerini çözümllemek, kültürel kimliğimizin bir unsuru olan "güzel"i algılayışımızı kuşkusuz zenginleştirecek ve günümüzde sanata dair çalışmalara bir derinlik kazandıracaktır.

* Prof. Dr., Trakya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Edirne.

Fundagül Apak*

Kimliksiz Kuşağın “Ümit”i Burhan Toprak ve Estetik Bilimin Türkiye’deki Köklenişi **Burhan Toprak as a “Hope” of a Generation without Identity and the Rooting of Aesthetics as a Science in Turkey**

Doğuşun sancısını yaşayan Türkiye Cumhuriyeti’nde, felsefi temelleri atmak için seçilen bir kuşağın önde gelenlerinden di Burhan Ümit Toprak. Görevi, bir enkazdan devralınan “kültürel öz”ü, hem Doğu hem de Batı’nın dinamiklerini öğrenip Türk’e ait olanı sap-tayarak umutla biçimlendirmek ve bunu gerçekleştirebilmenin yolu olan estetik yaklaşımı, Türk toplumuna kazandırabilmektir.

Sorbone Üniversitesi’nde felsefe eğitimi alan Toprak, yurda döndü-günde, felsefeden sanat tarihine, Türk edebiyatından dünya edebiyatı-na uzanan geniş bir yelpaze içinde ele aldığı sanat olgusunu, estetik-bilimdeki kuram ve yöntemlerden hareketle yeniden kurmuş, 1 Nisan 1948’deki büyük yangın sonrasında müdürlük görevinden ayrıldığı Akademi’de kalıp vefatından 3 ay öncesine kadar sanat tarihi dersleri vermiştir. Türkiye’de, Batı ve Doğu’ya ait sanatın tarihini ilk kez o yaz-mış; “Yunus’u Yunus yapan adam!” olarak ün salmış; Batı’daki pek çok önemli düşünürün eserlerini Türkçe’ye çevirerek Türkiye’deki çeviri ya-zın dizgesini yönlendirmiş; böylece, Cumhuriyet ideolojisinin estetik te-mellerini atan ve kuramsal çatıyı biçimlendiren bir kuşağın öncülerinden olmuştur.

Burhan Ümit Toprak’ın Doğu ve Batı kültürünü sentezleyen estetik yaklaşımını, bu yaklaşımın evrenselliğini ve günümüzdeki geçerliliğini, estetikbilimin Türkiye’deki serüvenini, hem Doğu hem de Batı’dan ör-nekler verip karşılaştırarak ortaya koymak; bu çalışmanın amacı olmuştur.

* Dr., Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, K.K.T.C.

Estetik Düşünce Tarihimizde Sanatta Dehâ ile İlgili Görüşler Opinions Related with Artistic Genius in History of Aesthetics

Türk ve Dünya sanat, edebiyat ve felsefe çevrelerinde sanatta dehâ kavramı üzerine birçok değerlendirme yapılmıştır. Bu değerlendirmelerde sanatta dehâ kavramına benzer ve farklı yorumlar getirilmiştir.

Bu bildiride, Türkiye'de estetik düşünce tarihimizin te'lif ilk eseri sayılan Sakızlı Ohannes Paşa'nın *Fünûn-ı Nefîse Tarihi Medhalî*'nden başlayarak Cumhuriyet Dönemi estetikçilerden Suut Kemal Yetkin'e kadar, Türk Sanat ve Edebiyat çevrelerinin sanat ve estetikte dehâ kavramına bakış açıları değerlendirilecektir. Bu bildiri ile estetik düşünce tarihimizin dehâ kavramı hakkındaki üretimi de geniş bir kaynakça eşliğinde Türk Sanat ve Edebiyat kamuoyunun dikkatine sunulacaktır.

* Yrd. Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Balıkesir.

SANATTA KİMLİK
VE ETKİLEŞİM
IDENTITY AND
INTERACTION IN ART

**Seramik-Grafik-Fotoğraf-Sinema-
Tiyatro-Müzik Sanatları**
**Ceramic-Graphic-Photographic-Cinema-
Theatre-Music Arts**

Seramik Sanatında Kavram; Kavramsal Sanatta Seramik **Concept in Ceramic Art; Ceramic in Conceptual Art**

Kavram, sözlük anlam ile “*nesnenin zihindeki soyut ve genel tasarımı*” veya bir ifadenin algı yoluyla zihinde uyandırdığı anlamsal karşılıktır. Sanatsal düşünce ile ortaya çıkarılan her ürün mutlaka bir kavram barındırır. Aynı gerçek seramik sanatı alanında da seramiğin var oluşundan itibaren süregelmiştir.

Seramik alanındaki üretim uzun bir süreci gerektirdiğinden, seramiğin teknik açıdan mükemmelleştirilmesi çabaları bazen kavramın önüne geçmiş, bazen de seramiğin görselliği ile yarışır hale gelmiştir. Seramik sanatında seramik malzemesinin dayattığı süreçte, teknik bilgi ve beceri gibi unsurlar bazen kavramın önüne geçmektedir. 1960’lardan sonra kabul edilmeye başlanan Kavramsal Sanat’ın tavrı, kavramın önde tutulmasından yanadır. Bu yüzden de aslolan bu kavramın doğru biçimde yansıtılabilmesidir. Bu aşamada kullanılan malzemenin türü, eserde mükemmel işçilik gibi unsurlar ikincil önemdedir. Kavramsal Sanat alanında kullanılan seramik, ancak eserin içinde malzeme olarak işlev kazanır. Eserin içerisinden çıkarıldığında kavramı yansıtma özelliğini kaybeder ve tek başına bir anlam ifade etmez.

* Arş. Gör., Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Cam Bölümü, Eskişehir.

** Prof., Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü, Eskişehir.

Parfüm Reklamlarında Kadın Kimliğinin İnşası Construction of Female Identity in Perfume Advertisements

Günümüzde bireylerin sahip oldukları nesnelere ile tanımlandıkları, dolayısıyla onların tükettikleri ürüne dönüştükleri görülmektedir. Reklamlar, ürünü tanımlarken alıcı durumunda bulunan tüketiciyi de tanımlamaktadır. Kimlik inşası noktasında reklamlar, özelden kadın ve erkeklere nasıl olmaları gerektiğine dair mesajlar da iletmektedir. Böylece toplumsal cinsiyet kalıplarının oluşturulmasında reklamlar bireyleri manipüle etmektedir.

Çalışma, parfüm reklamlarında kadının birer cinsel nesne olarak nasıl konumlandırıldığını, içerik analizi yöntemi ile ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bildiriye örneklem olarak belli bir gelir düzeyine hitap eden Christian Dior, Versace, Chanel, Calvin Klein, Gucci gibi popüler parfüm markaları seçilmiştir. Sonuç olarak parfüm reklamlarında kadına güzel, masum, kışkırtıcı, etkileyici gibi nitelikler yüklendiği, genç, ince, uzun ve seksi olarak idealize edilen kadının birer görsel nesneye dönüştürüldüğü görülmektedir.

* Yrd. Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi,
Sinema ve Televizyon Bölümü, Antalya.

Postmodern Özne Tasavvurunun Fotografik Dışavurumu Photographic Expression of Postmodern Subject Idea

Ortak nosyonlar üzerinden işleyen modern özne biçimleri, insanın tanrı ya da tanrıya için bir varlık olduğunu vazetmekle kalmamış, ötekileştirdiği anlamlandırma biçimleri üzerinde her türlü tasarruf hakkını kendinde görmüştür. Kartezyen akılcılık ve modernizmin aydınlanmacı düşüncüsü, postmodern dönemde kırılmaya uğrarken; farklı özneleşme biçimleri de ortaya çıkmıştır. Modernizmin öngördüğü bütünlüklü, rasyonel ve etken özne yerini; irrasyonel, eklektik ve parçalı bir özneye bırakmıştır.

Postmodern dönemdeki özne, eklektik bir hale evrilirken, sanatta bu durumun yansımaları olarak pastiş, kolaj ve enstalasyon yaygın biçimde kullanılmaya başlanmıştır. Batı metafiziğinin geliştirdiği ikili zıtlıklar (*bianary opposition*) sorgulanırken, fotoğraf sanatçısı Toscani bu paradigma dönüşümünü tersine çevirmiştir. Beyaz bir bebeği emziren siyahi bir anne, beyaz renkteki bir atla çiftleşen siyah renkte bir at ya da amorf bedenler belli bir dekadansı da yansıtmaktadır. Bu çalışmada eklektik ve fragmantal özne Toscani'nin fotoğrafları üzerinden okunacaktır.

* Arş. Gör., Ege Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, İzmir.

** Arş. Gör., Ege Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo Tv Sinema Bölümü, İzmir.

Sanatta Sinemanın Kimliği Identity of Cinema in Art

Sanatçıyla Sanat her zaman değerlidir ve onlar özüksedikleri bilimin güzelliğini icra ederler. Sentez ve tariflerinin yansımaları onların kendi orijinal yapıtlarıdır.

Sanatçı üstlendiği sorumluluğu gerçekleştirmiş fikrini alenen toplumla paylaşmıştır. Bilgiyle “Sanat Tarihi”ne mal olan göstergede sinema, kültürel evrimleri, etkileşimleri, alışıla gelmiş, kodlanmış, simgeleri çok yönlü toplumda duyulara aktaran mozaiktir.

Tarihi göstergeler, aşağıda verilen filmler, “sanatta kimlik ve Etkileşimi”i en iyi tanımlayabilecek örneklerdendir:

1. Gotik Dönem’in mimarisi, aile yapısı, ve yaşantısıyla İngiltere tarihinde Rönesans hareketine denk gelen “Venedik Taciri”;
2. Yönetmen Halit Refiğ’in 1899 dönemini yansıtan “Haremde Dört Kadın” filmi;
3. Livaneli’nin yönettiği İstiklal Savaşı’ndan modern hayata Atatürk Reformları ve Cumhuriyet kazanımlarımız “Veda” filmi;
4. Batılı- Doğulu kimlik etkileşimlerini göç olgusu üzerinden anlatan Halit Refiğ’in “Gurbet Kuşları” filmi.

1960'lı Yıllar Zihniyetinin Türk Sinemasına Ulusal Kimliğini Kazandırma Konusundaki Etkileri Influences of 1960's Mentality on the Achivement of National Identity in Turkish Cinema

Türk sineması, kendi gelişim macerası çerçevesinde Türk halkı ile etkileşim içinde, ulusal kimliğini kazanma potansiyelini zaten taşımaktadır. Fakat bazı başka gelişmeler, bu sürecin daha ileri noktalara gitmesinin yolunu açmıştır. Bunun başında toplumsal gerçekçi yerli sinema gelmektedir. Özellikle üç yönetmen çerçevesinde ulusal sinema düşüncesinin derinleştirilmesi, Türk sinemasının ana hatlarıyla bugün de süren biçimine ulaşmasını sağlamıştır. Bir yanı itibariyle Yılmaz Güney'in bir başka itibariyle de Yücel Çakmaklı'nın somut sinema pratiği, bu noktadaki kimliği perçinlemiş görünmektedir. Daha sonraki on yılda aykırı eğilimlerin etkileri, bu başat yapılanmayı kıramamıştır. Aslında Türk sinemasının ana özelliğini sürdüren damar zaman içinde başarılı olacaktır.

* Yrd. Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Bölümü, Ankara.

**Türkiye’de Sinematografik Anlatımın
Sözlü Kültür ve Geleneksel Anlatı
Biçimleri ile Etkileşimi****Interactions between Cinematographic
Expression and Oral Culture with
Traditional Narration in Turkey**

Geleneksel anlatı biçimleri, her kültürde çağdaş sanatsal yaratımları etkileyen unsurlar olagelmıştır. Örneğin “Anlatı Sanatları”ndan olan sinema, onun öncülü sayılabilecek dram ve roman gibi biçimlerden etkilenmiştir. Özellikle antropolojik açıdan bakıldığında dram sanatı, sinematografik anlatımın temelini oluşturmaktadır. Anlatıyı *diegetik* ve *mimetik* olarak iki ana kola ayırarak olursak; diegesisi hikayeyi bir anlatıcının anlatması, mimesisi ise hikayeyi bir oyuncunun canlandırması olarak ifade edebiliriz. Burada anlatımın sınırlarını belirleyen artık “taklit etmek” dolayısıyla canlandırarak anlatmak olmuştur.

Türkiye’de ise anlatı gelenekleri mimetik yani taklit ederek anlatma değil de kültür ve zihniyet biçimleri nedeniyle hikâye ederek anlatma yani diegetik biçimde yoğunlaşmıştır. Bu metin, Türkiye’de geleneksel anlatı biçimlerinin ve sözlü kültür öğelerinin sinematografik anlatım biçimlerini nasıl etkilediğini, nasıl biçimlendirdiğini tartışmaktadır.

* Arş. Gör. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sinema-Tv Bölümü, Antalya.

**Sanatta Kimlik ve Etkileşimin
Beyaz Perdedeki Yansımaları:
Türkiye’de Sinema-Seyirci İlişkileri (1930-1970)**
**Reflections of Identity and Interaction in
Art to the Cinema: Relationships between
Cinema and Audience in Turkey (1930-1970)**

Sinema, içinde yaşadığı toplumsal yapı ile etkileşim halinde olan bir sanat dalıdır. Bu nedenle sinemayı bir kitle sanatı olarak tanımlayabiliriz. Bu alandaki ilk bilimsel araştırmalardan günümüze kadar gelen kuramsal çalışmalarda ‘insan zihni’ ve ‘seyirci psikolojisi’ kavramlarına vurgu yapılmıştır.

Sinema ile seyirci arasındaki bu bağın niteliği perdeye yansıyan filmlerle somutlaşmaktadır. Filmlerin biçim ve içeriklerini etkileyen bu ilişkinin güçlü ya da zayıf olması, sinemanın seyirciye ve toplumsal yapıya duyarlı ya da yabancı kalmasıyla ilişkilendirilebilir. Ayrıca toplumun bir üyesi olan seyircinin sinema gişesine ödediği paranın ekonomik anlamda bu ilişkiyi etkilediği düşünüldüğünde; sinema-toplum ilişkisinin soyut ve belirsiz olmaktan çok, sinemanın varoluş koşullarıyla yakından ilgili ve somut sonuçları olduğu söylenebilir.

Yukarıda belirtilen bakış açısıyla Türk sinemasında 1930-1970 yılları arasında üretilen filmler incelendiğinde sinema seyirci etkileşiminin izlerini görmek mümkündür. Bu etkileşimin niteliği, bu yıllardaki toplumsal, siyasal, ekonomik süreçlere paralel olarak, belirtilen dönemde faaliyet gösteren sinemacıların yaklaşımlarına ve üretilen filmlere göre belirlenmektedir.

* Arş. Gör., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sinema-TV Bölümü, İstanbul.

Fevziye Eyigör Pelikoğlu*

James Cameron'ın "Avatar" Filminde Kodlanmış Alternatif Kimlikler Coded Alternative Identities in "Avatar" Movie of James Cameron

Tarihsellikten yoksun 'şimdi' üzerine kurulu bir gelecek tasarısı olarak tanımlanan bilim-kurgu türünün son örneği, Avatar adlı film, sanal gerçeğe epeydir alışkın olan izler kitleye, hipergerçekleşmiş bir sanal dünyadaki varsayımsal kahraman ordusunun bir neferi olacağını müjdelemektedir.

Çoğu zaman faşist ideolojiye yaklaşan türdeşlerinin inandırıcılıktan yoksun bilim-kurgu mitosunu yerine Avatar, her türden inanç sistemine mensup dünya milleti tarafından üretilmiş mitosları bünyesinde eriteyerek toplumların bilinçaltına sızmaktadır. Descartes'in "*Düşünüyorum öyleyse varım*" önermesinin ardından bilme ve inanmayı, yani akli ve kalbi birbirinden ayıran modern Batı düşüncesinin 'dogma'ya indirgelediği 'din' olgusu kutsanıyormuş gibi yapılmaktadır. Bilinmez olan evreni bilinir kılmada aracılık eden tüm dinler, birbirine paralel dünyalar olarak değerlendirilmiştir; Adem'den başlayarak, Yusuf ile Züleyha, Hint tanrısı Vişnu, Yunan mitolojisinden Polifemos, Pandora, Hristiyan teoloğu Aziz Agustinus, Mevlana Celaleddin-i Rumi, Galilei Galileo ve Albert Einstein'a varıncaya değin, gerçek ya da kurmaca pek çok kişinin temsil ettiği üst kimlikler, tarihi, sosyal, siyasal, kültürel, kodlara indirgenmiştir. Böylelikle, özdeş ikizinin yerine geçmeyle avatarlaşan film kahramanı Jake, herkesin özdeşlik kurabileceği alternatif bir kimlik olmuştur.

Söz konusu kimliği benimseyen izler kitleden, cennet-cehennem, doğum-ölüm, ruh-beden, geçmiş-gelecek, yeryüzü-gökyüzü, eski-yeni, savaş-barış... vb. birbirinin yerine geçebilecek ikilikleri içeren filmi, 'iyi-kötü' anlamlandırmaları beklenmektedir.

* Yrd. Doç., Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, Erzurum.

Tiyatro Sanatında Oyuncunun Kimliği-Karakter Identity and Character of Actor/ Actress in Theatre

Stanislavski Oyunculuk Yaklaşımı içinde oyuncu, bir “karakter” yaratmaya, bir “kimlik” olmaya çalışır. Bu oyuncunun kendisini sahne üzerinde karakteri -bir başkası ile- ifade etmesi sorunudur. Makale oyuncunun karakter alanına geçebilmesi için gerekli olan ön çalışmalarını içerir.

Stanislavski oyunculuk yaklaşımı, eski (geleneksel) oyunculuk geleneğinin değiştirilerek profesyonel bir teknik arayış sonunda ortaya konulan oyunculuk yöntemi etrafında oluşturulan bir çalışmadır. Stanislavski oyuncusu, tiyatro yoluyla seyirciyi etkilemek için kendi sanatını teknik bir işleyiş içinde tekrarlayabilme özelliğine sahip olmalıdır. Bu sorun oyuncunun kimliğinin sağlam yapısı ile ilgilidir. Oyuncu tiyatro seyircisi üzerinde her yönden etkili olabilmek için sanatını yükseltmek, toplumun önünde güzelliğın ve doğruluğın sembolü olmak zorundadır. Oyuncunun sahne üzerinde önemli bir görevi vardır. Bu görevi yerine getirmek için sahnenin ve sanatın geleneksel oyunculuk sanatına göre yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir. Sahne oyuncuyu yoktan var eden büyölü bir sanat atmosferi değildir. Oyuncunun seyirci karşısında olmasının amacı, topluluk içinde olma alışkanlığından, kendini sergilemek ve gösteriş yaparak alkış almak düşüncesinden doğmamalıdır. Oyuncu sahne üzerinde bir karakter, bir “kimlik”tir.

Oyunculukta dışa dönük bir yaklaşım -eski oyunculuk tarzı-, oyuncuyu başıtleştirir. Oyuncu sahne üstünde başkaları için var olma isteğı ile uzun süre yaşayamaz, oyuncu kimliksizdir. Bunun gibi yüzeysel yaklaşımlar hem oyuncuyu hem de sahnenin çekiciliğını anlamsız hale getirirler. Oyuncu bu sebeple sahneden dışarıya, seyirciye doğru ilerlemek yerine (değışen kimlik), kendi içsel deneyimlerine doğru ilerlemeli, oyun alanından (sahneden) seyir yerine doğru ilerleyen temel oyunculuk hareketine dur diyebilmelidir.

Çalışma, Brecht, Artaud, Grotowski gibi oyunculukta kimlik problemi ile ilgili tiyatro adamları üzerinden oyuncunun karakter yaratma sürecine ışık tutmayı amaçlar.

* Yrd. Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Oyunculuk Bölümü, Çanakkale.

Dünya Sahneden Sanal Sahneye Başkalaşım, Başkalaşmalar From World Scene into the Virtual Scene, Metamorphosis and Other Encounters

Sanatın onca işlevi içinde en önemlilerinden biri hem “ötekini” hem “kendini” bilme etkinliği olduğuna göre, etkileşimin ağları çeşitlilik, teklik ve farklılık ama aynı zamanda çoğulluk alanında cereyan ediyor.

Modernliğin mirasçısı sanatçı, “kendi olma” bilincini sanatın bizzat performans (icra) alanında yaşarken; postmodern sanatçı kendisinin kimliğinin dışarı tarafından tanınmasını arzuluyor, kendisini sergiliyor. Postmodern sanatçı, farklılık tasarımını kulislerde yani “sahnenin görünmeyen yüzünde” hazırlarken icra alanını “ekranlaştırıyor”, “sanallaştırıyor”, (Duchamps’dan Fluxus’a örnekler bereketli!). Modern olan ise gözlerimizin önünde “dünya sahnede” “yüzünü” (portresini mi?) sanatın malzemesiyle sanatın düzleminde gösteriyor. Onun sahnesi, yazıdır, tuvaldir, yazılan bedendir; yani mimari anlamda görünür bir “cephesi” vardır. Yazar Antonin Artaud, konuşmadığımız bir dil konuşur; ressam Francis Bacon, modern insanın görmesi gerektiği şeyi resmeder; kompozitör Robert Schumann uzak seslerin iç seslerin bestecisidir. Ben ve Öteki: Bu ebedi sorun öznenin içinden esen bir şiddet sanki.

* Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi, Devlet Konservatuarı, Eskişehir.

Retorik Sanatının Müziğe Etkisi Influence of the Art of Rhetoric on Music

"Melodi'nin özü sözde saklıdır. O daima tutkulu hisleri ve ruhu yansıtır. Onu dinleyen herkes emin duygulara kapılmış bir adamın konuşmasını dinlediğini hayal etmelidir..."

(Koch, 1771)

Etkileyici konuşma sanatı olarak tanımlanan Retorik, Barok Dönem müzisyen ve teorisyenlerinin ilgisini başlıca iki noktaya çekmiştir: Dönemsel formlarla uygulanabilir betimsel kelime dağarına ait kavram ihtiyacını karşılamak ve dinleyicinin duygularını harekete geçirmek. Müziğin retorik sanatının ilkelerine dayalı işbirliği, Barok estetiğinin temel parçalarından biri olmuş, çalgı müziğinin yükselişini desteklemiştir.

Retorik ve Müzik ilişkisinde, felsefeden en küçük ritimsel öğelere, şiir vezinlerinden müzikteki tonaliteye, sözdizimi ve noktalama işaretlerinden melodi yapısına ve müzikal ifadeye kadar pek çok etkileşim söz konusudur.

* Arş. Gör., Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, İstanbul.

Klasik Batı Müziğinde Avrupalı Bestecilerde Caz Müziği Etkileşimi **Jazz Music's Influence on European Composers in Western Classical Music**

Caz müziği, kültürel etkileşimin bir sonucu olarak diğer müzik stilleriyle de harmanlanarak müzikal gelişimini devam ettirmiştir. İki ayrı müzikal kültürün, Afrika ve Avrupa müziğinin etkileşiminden oluşan caz müziği, özellikle çalgı müziğinde öne çıkar.

Caz müziği, sahip olduğu karakteristik özellikleri, çeşitli doku ve renk zenginliği ile klasik müzikle amatör veya profesyonel olarak ilgilenen müzisyenleri, Avrupa müziği bestecileri de dahil olmak üzere, birçok müzisyeni etkilemiştir. Avrupa müziği kapsamında eser üreten bestecilerin, caz müziğinden etkilenme süreci iki ana başlık altında toplanır:

1. Eserlerinde ulusal bir müzik dili yaratmak amacıyla caz müziğinin öğelerinden yararlanma yoluna giden G. Gershwin, Copland gibi Amerikalı besteciler.

2. Batı müziğinin sınırlarını başka kültürlerin seslerine yönelerek genişletme amacıyla eserlerinde caz müziğine ait öğelere yer veren Milhaud, Rachmaninov, Ravel, Debussy gibi besteciler.

* Öğr. Gör., Kocaeli Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bölümü. Kocaeli.

SANATTA KİMLİK
VE ETKİLEŞİM
IDENTITY AND
INTERACTION IN ART

Mimarlık
Architecture

Mimari Kimliğin Oluşumunda Metaforların Rolü The Role of Metaphors in the Formation of Architectural Identity

"Her şey her şeyin içinde mevcuttur"

Athanasius Kircker

Diğer sanat alanlarında olduğu gibi mimarlığın da temel amacı insanoğlunun duygu, düşünce, imgelem dünyasını genişleten o güne kadar deneyimlenmemiş kendine özgü bir durumu ortaya çıkarabilmektir. Geçmişten günümüze pek çok mimarın bu anlamda yepyeni, dolayısı ile ayırt edici kimliği olan bir tasarıma ulaşabilmek için metaforları kullandıkları, bu metaforların da doğa, toplumsal durum ve olaylar, bilim ve sanat, proje konusu, projenin yapılacağı arsa ve çevresi gibi çok geniş alanlardan seçildikleri görülmektedir. Wright'ın tüm eserleri, Tatlin'in 3. Enternasyonal Anıtı, Mendelson'un Einstein Kulesi, Le Corbusier'in Villa Savoy'u, Holl'ün Venedik Sinema Sarayı Yarışma Projesi ve Stretto Evi, Libeskind'in Berlin Yahudi Müzesi, Calatrava'nın Valancia Planetaryum'u, Herzog de Meuron'un Kuş Kafesi diye tanımlanan Spor Salonu böyle bir tutumun önde gelen örneklerindedir. Bu bildiri, metaforların yeni gerçeklerin yaratılması, konumuz bağlamında da belirli bir kimliği olan mimari eserlerin ortaya konulması konusundaki kapasitelerini örnekler çerçevesinde irdeleyerek, mimari tasarlama süreçlerine ışık tutabilecek bazı sonuçlara ulaşmayı amaçlamaktadır.

* Doç. Dr., Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Mimarlık Bölümü, K.K.T.C.

Fatih Şahin*
Sonay Çevik**

114

Alışveriş Merkezlerinde Sanatın Kamusal Mekân Kalitesine Etkileri **Influences of Art to the Quality of Public Sphere in Shopping Centers**

A alışveriş merkezleri barındırmış olduğu yeterli/yetersiz mekânsal kalitelerle, kamusal olgusunu olumlu/olumsuz olarak ortaya çıkarabilmektedir. Bu merkezler, herkesimden ziyaretçilere kültürel ve sosyal alternatif imkânların sunulduğu mekânları tek çatı altında toplamaktadır. Alışveriş merkezlerinde yaşam kalitesinin çağdaş tercihleri düşünüldüğünde, tasarımlarındaki tematik konseptte ve iç mekân kurgularındaki yönlendirme/yönlendirme olgusundaki bütünsellikte, sanatsal etkinin önemi sabit ve hareketli oluşumlarla karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmanın ilk bölümü, kentsel-kamusal mekânların kentteki farklı gruplardaki kullanıcıların bir aradalıklarını sağlayan temas noktaları olmasıyla, alışveriş merkezi odak mekânları özelinde ele alınmıştır. Sanat yapıtlarının ve sanatsal faaliyetlerin, kamusal mekân kalitesine etkileri, kimlik, toplumsal iletişim, kültürel süreklilik, estetik beğeni ve ekonomik fayda boyutlarında ele alınmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise sanatın kamusal mekân kalitesine etkilerinin, yaşam kalitesi üzerine yansıması temel ilkelerle ortaya konulmuştur.

* Arş. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Trabzon.

** Prof. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Trabzon.

**Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan Örneklerle,
Mimaride Bina Cephelerinin
Kent Kimliğine Etkisinin Araştırılması**
**Research about the Influence of Buildings'
Façades to the Identity of Cities through
Examples from Eastern and
Southeastern Anatolia**

Mimari, günün koşullarına uygun ve yine günün malzeme ile teknolojilerini kullanarak yapılan yapı yapma sanatı olarak tanımlanır. Ancak bu mimari oluşumlar, geçmişten günümüze yaşanmış kültür ve medeniyetlerin, günümüze ulaşmış eserlerini de kapsamaktadır. Günümüzde, küreselleşen dünyada, artık toplumlar kendilerine özgü olan yerel kimliklerini koruma, yaşatma ve geleceğe aktarma konusunda giderek daha duyarlı ve bilinçli konuma gelmişlerdir. Bu açıdan bakıldığında, ülkemizin her noktasında geçmişten günümüze ulaşan, kültürel ve tarihi mirasımızı oluşturan her medeniyetten izler taşıyan mimari eserleri görmek mümkündür. Bu mimari eserler, buldukları bölgenin, kentin ve yörenin de bir tür kimliğini oluşturuyorlar.

Bu çalışma, mimari eserleri cephe boyutuyla ele almayı amaçlamaktadır. Ülkemizin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yer alan Bitlis, Van, Diyarbakır, Şanlı Urfa ve Mardin illeri kapsamında, kültürlerarası etkileşim ve bina cephelerinin, kent kimliğine etkisi irdelenecektir.

* Yrd. Doç. Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Van.

Mine Ulusoy*
Ebru Erdoğan**

116

Konya Konut Mimarisinde Kimlik ve Kültür Etkileşimi **Identity and Cultural Interaction in Civil Architecture of Konya**

Toplumun kimliğini oluşturan kültür, bir toplumu diğer toplumlardan farklı kılar. Maddi ve manevi öğelerden oluşan kültür, kısaca toplumun yaşayış ve düşünüş tarzıdır. Kültür tarihsel özelliğe sahip olup geçmişten günümüze süregelenmektedir.

Konya'da Konut kültürü tarihi, Çatalhöyük'de yapılan kazı sonuçlarına göre MÖ 9000 yıllarını göstermektedir. Çatalhöyük örneğinde daha eski katmanlara inildikçe konut mimarisinin değişimi söz konusudur.

Geleneksel Türk evi tarih boyunca değişerek ve gelişerek kendine özgü bir kimlik oluşturmuştur. Bölgelere göre değişiklik arz eden Türk evi, asırlardır kendine özgü kimliğini korumuştur.

Bu araştırmada, Batı mimarisinden etkilenmiş ama geleneksel Konya evi kimliğini koruyan örnekler incelenecek ve bölgeye katkılarına değinilecektir.

* Yrd. Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Konya.

** Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Konya.

Kent Kimliğinin Belirlenmesinde Hükümet Konağı Binaları: Konya Hükümet Konağı Örneği **Government Office Buildings as a Determining Agent in the Identity of Cities: An Example/ Government Office Building of Konya**

Yönetim binaları son dönem Osmanlı kentlerinin şekillenmesinde belirleyici olmuştur. Son Dönem Osmanlı Mimarisi'nin yeni yapı tiplerinden olan "hükümet konağı" binalarının inşası Tanzimat Dönemi'yle gündeme gelmiştir. Şehrin odak noktasını oluşturan ve aynı zamanda kentin prestij yapısı/ simge yapılarından biri olarak değerlendirilen bu binalar, mimari ve süsleme özellikleriyle de "modern kent" imajına uygundur. Dönemin önemli eyalet merkezlerinden biri olan Konya'da da hükümet konağı olarak kullanılan veya bu amaçla inşa edilen binaların olduğu görülmektedir.

Konya'da hükümet konağı olarak kullanılan veya bu amaçla yeni baştan yapılan binaların tamir ve inşa süreçlerini, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki, 19. yüzyıla ait yazışmalardan görebilmek mümkündür. Örneğin, arşiv belgelerine göre, 1858'de kullanılan hükümet konağı tamire muhtaçtır. 1861'de bazı birimleri tamir edilen konağın, 1864 yılı başında birçok yeri harap durumdadır ve mühendis Tahir ile A. Şevki Efendiler tarafından yapılan keşfe göre 65 bin kuruşa tamir edilecektir. 1879'da ise hükümet konağının ihtiyacı karşılamadığı belirtilmekte, tamiratı yanında bazı ilavelerin yapılarak genişletilmesi düşünülmektedir. Belgeler bu yılın sonunda konağın yandığını göstermektedir. Uygun bir bina bulunamamasından dolayı çalışanlar "perakende mahallere" yerleştirilmiştir. 1880'de, "müceddeden" inşasına karar verilen hükümet konağı, 1888'de henüz tamamlanmamıştır. Bu konağın inşası için gerekli meblağın büyük bir kısmı ahaliden toplanmıştır.

Bildiri kapsamında, Konya'da bugün mevcut olan hükümet konağı (Valilik binası) ile öncesinde kullanılan hükümet konağı binaları, kentteki konumları, mimari ve süsleme özellikleri, inşa ve tamir süreçleri basılı kaynaklar ve arşiv belgeleri üzerinden değerlendirilecektir.

* Yrd. Doç. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, İstanbul.

İşilay Yıldırım*

Edirne Kaleiçi Semtinin Kentsel Gelişimi Urban Development of Edirne Kaleiçi District

Osmanlıda 1850'lerden sonra başlayan ve Batı'ya öykünerek gelişen kent planlaması uygulamalarından, Edirne de başkent İstanbul'dan sonra etkilenen diğer önemli kentlerdendir. Edirne'de Batılılaşma etkili imar planı uygulaması, kentin çekirdeği olan Kaleiçi'nde olmuştur. Roma Dönemi'nde ızgara planlı ordugâh şehri olarak kurulan, Osmanlı Dönemi'nde ise zaman içerisinde Osmanlı sokak dokusuna bürünen Kaleiçi semti, Büyük Yangın'dan sonra, yeniden ızgara planı şeklinde planlanmıştır. Osmanlı'nın Batılılaşma Dönemi öncesine ait sokak dokusu, bu bölge için araştırmacıların gözünden kaçmış olsa da bildiride, yangından önceki ve sonraki Kaleiçi planlarına, büyük yangın hakkındaki nedenlere, yangından sonra inşa edilen Kaleiçi bölgesinin sanatsal ve sosyal özelliklerine değinilecektir.

* Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Doktora Öğrencisi, İstanbul.

Ege Yerleşmelerinde Mekânsal Kimlik ve Kültürel Etkileşim Cultural Interaction and Environmental Identity in Aegean Settlements

Ege bölgesi ekonomik, siyasi ve kültürel yapısıyla bütünlük göstermektedir. Tarih boyunca Ege'nin iki kıyısı arasında karşılıklı göçler yaşanmış, kültürel etkileşim hem siyasi hem de ekonomik yollarla gerçekleşmiştir. Ege Denizi'nin karşılıklı her iki kıyı yerleşmelerinin mekânsal kimliğindeki ortak özellikler dikkat çekicidir. Mübadele sonucunda bugünkü Yunan topraklarında Osmanlı egemenliğinden izler, buna karşılık Anadolu kıyılarında da Rum yaşantısından izler bulunmaktadır. İklim ve çevre verilerinin güçlü olması, Ege bölgesinin yerel mimari kimliğininin oluşmasında belirleyici olmuştur.

Bu çalışmada seçilen yerleşmelerin mekânsal özellikleri farklı ölçeklerde karşılaştırılacak ve kültürler arası etkileşimin mekânsal yansımaları tartışılacaktır.

* Yrd. Doç. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul.

** Arş. Gör. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.

*** Yrd. Doç. Dr. , Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul.

Mehmet Seyitdanlıoğlu*

İstanbul'da Modern Belediyeciliğin Doğuşu ve Bunun Osmanlı Kent Dokusu Üzerindeki Yansımaları

The Rise of Modern Municipal Government in Istanbul and Its Reflections on * Ottoman Urban Fabric

Türkiye'de modern belediyelerin kuruluşu 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar uzanan bir geçmişe sahiptir. Tanzimat Dönemi (1839-1876) ile girilen yenileşme süreci hemen her alanda kendisini gösterirken belediyeciliğimizde de ilk adımların atıldığı, ülke, kent, bölge ve mekân organizasyonunda değişim ve dönüştürme başladığı görülür. Geleneksel Osmanlı kent yönetimi, 19. yüzyıla gelindiğinde gerek kentin kendi iç bünyesinde meydana gelen sosyo-ekonomik ve demografik değişiklikler gerekse dış dünya ile ilişkilerin zorladığı yeni şartlar nedeniyle kabuk değiştiren kentte yetersiz kalmış ve yeniden yapılanmaya olan ihtiyaç her zamankinden daha fazla olmuştur.

Tanzimatçı elit, hiç kuşkusuz bu ihtiyacı fark etmiş ve başta şehir içi ulaşım olmak üzere modern belediye hizmetlerinin verilebilmesi için yeni bir idari yapılanmaya gidilmesi ihtiyacını görmüşler. 3 Kasım 1839 yılında ilân edilen Tanzimat Fermanı ile ülke yönetimi merkezi bir yönetim anlayışıyla yeni baştan düzenlenirken, yerel yönetimler de başta İstanbul kenti olmak üzere ele alınmış ve modern belediyeciliğimizin temelleri Tanzimat Dönemi'nde atılmıştır. Bununla birlikte, ilk belediye örgütünün kurulması ancak 1854 yılında gerçekleşebilmiştir. Başkent İstanbul'da Şehremaneti'nin kuruluşunu sağlayan yakın neden, Kırım Savaşı olmuştur. Rusya ile girilen bu savaşta Osmanlı İmparatorluğu'nun müttefikleri olan Avrupalı İngiliz, Fransız ve İtalyan (Piyemonte) ordularının gelmesi kentin nüfusunu olağanüstü artırmış, temizlik, sağlık ve ulaşım sorunları çığ gibi büyüyerek içinden çıkılmaz bir hal almıştır. Ancak, belediye hizmetlerinin görülebilmesi amacıyla yapılan bu düzenleme ve yeni dairelerin tümünün birden kurulmasının getireceği ağır parasal yük göz önünde tutularak, bunlardan yalnızca Beyoğlu ve Galata bölgeleri için *Altıncı*

* Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Ankara.

Dâ'ire-i Belediye adıyla 28 Aralık 1857'de yeni bir birimin oluşturulmasına karar verilmiştir. Öte yandan bir dizi nizamname ile İstanbul'un fiziksel dokusunu yeniden çizen bir dizi yasal düzenleme, Avrupa kentleri (Paris) model alınarak kaleme alınmıştır.

İstanbul'un kentsel dokusunu değiştiren "Reform" nitelikli bu çalışmalarından en ünlüsü Altıncı Dâ'ire-i Belediye'de uygulanmak üzere hazırlanan *Sokaklara Dâ'ir Nizâmnâme*'dir. Beyoğlu ve Galata sokaklarının düzeltilmesi, genişletilmesi, kaldırımların standardının sağlanması, cadde ve sokakların aydınlatılması ve kanalizasyon sisteminin oluşturulması amacıyla hazırlanan bu nizâmnâme, yüz üç bendden oluşmuştur.

1863 yılında yayınlanan *Turûk ve Ebniye Nizâmnâmesi* ile yeni ve daha kapsamlı bir yasal düzenlemeye gidilmiştir. Bu yeni nizâmnâme, İstanbul dışında İmparatorluğun bütününe kapsamak üzere hazırlanmış bir yasal çerçevedir. Yeni düzenleme çağın gereklerine uygun olarak yeniden biçimlenmekte olan Osmanlı kentinin altyapı sorunlarına da temel oluşturacak bir kodifikasyondur. Su, kanalizasyon, gaz borularının döşenmesi gibi altyapıya ilişkin konular ile bunların yapım, bakım ve onarımı, belirli standartlara bağlanarak merkezi hükümetin kontrolüne alınmaktadır.

Öte yandan, İstanbul'da meydana gelen değişimin bir diğer sonucu da konut yapımında yerleşim bölgelerinin genişlemesi, kent merkezinden uzaklaşması olmuştur. Zenginleşen kentli kesimler, kent dışına taşınarak yeni yerleşim birimleri olan banliyöleri meydana getirmişlerdir. Bu çerçevede yazlık ve kışlık anlayışı, konak, köşk, yalı gibi konut çeşitleri ortaya çıkmış ya da yaygınlaşmıştır. Saray da bu değişime kayıtsız kalmayarak Topkapı Sarayı'ndan Boğaziçi'nde Dolmabahçe Sarayı'na taşınmıştır. Bu gelişmeler Boğaziçi'nin de görünümünü değiştirmeye başlamış, Boğaziçi kıyılarında yeni yapılan yalı ve köşkerin denize açılan kapıları olan rıhtımların yapılmasına yönelik esasları düzenleyen 8 Ocak 1854 tarihli *Rıhtımlar Hakkında Nizâmnâme* yürürlüğe konulmuştur. Böylelikle rıhtım yapımı ile İstanbul, yeni imar planına uygun, estetik değer taşıyan, yeni bir yüze kavuşturulmaya başlanmıştır. Günümüze kadar ulaşan nefis güzellikteki Boğaziçi yalıları, rıhtımlarıyla İstanbul'un peyzajına yeni güzellikler katmışlardır.

Sevgi Tuğçe Akıncı*

Şehir İmgesinin İnşası Bağlamında Bir Temsil: Constantinople+Konstantiniyye+İstanbul Representation as a Means of Constructing The Image of The City: Constantinople+Konstantiniyye+Istanbul

İstanbul tarih boyunca inşa edilmiştir. Kentsel ve bina ölçeğinde fiziksel/mekânsal olarak inşa edilmenin yanı sıra kentsel temsillerle de imgesel/nazari olarak “kurgu”lanmıştır. Bu temsiller, salt gözün gördüklerinin dışavurumu değil, aksine insanın “hayalgücü” sayesinde akıl gözü ile gördüklerinin birer dışavurumudur. Bu bağlamda denilebilir ki kent belli bir uzaklıktan sadece seyredilmemekte, hayalgücünde şekillendirilip yeniden inşa edilmektedir.

Bu çalışma, İstanbul’un kültürel, zamansal ve arkitektonik katmansal karakterini yansıtan bir dizi temsilin birbiri ile etkileşiminden yola çıkarak, özgün bir “tüm” kent imgesi oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu temsillerin önemi, tecrübelenen “dünya mekânının” bire bir kopyası olmak yerine, hayal ile gerçeği, tecrübe ile usu ilişkilendiren kurgular olmalarından gelmektedir.

* Virginia Tech, School of Architecture+Design,U.S.A.

Osmanlı Sanatında Başkent-Taşra Etkileşimine Bir Örnek: İstanbul-Safranbolu An Example for Capital-Province Interaction in Ottoman Art: Istanbul-Safranbolu

Safranbolu, Osmanlı İmparatorluğu'nun Duraklama Dönemi'nden itibaren özellikle 18. ve 19. yüzyıllarda gerek kentsel gerekse sosyo-ekonomik açıdan gelişme göstermiştir. Bu gelişimin hazırlayıcısı hiç kuşkusuz Safranbolu'nun İstanbul ve Saray çevresi ile ilişkileridir. Saray'da önemli mevkilere gelmiş Safranbolulu kişilerin yanı sıra çeşitli meslek gruplarından olup İstanbul'a çalışmaya gelenlerin, başkent geleceğini ve üslubunu kente yansıtmaları, buradaki yerel kültürle kaynaştırmaları sonucu bir etkileşimden söz edilebilir.

Bu bildiride, başkent-taşra etkileşimi sosyo-kültürel çerçevede ele alınarak Safranbolu'nun kentsel oluşumuna katkısı üzerinde durulacaktır.

* Yrd. Doç. Dr., Karabük Üniversitesi, Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Mimarlık Tarihi Anabilim Dalı, Karabük.

Su Sultan Akülker*

124

Makedon Okulu/Ekolü (13-14. Yüzyıllar) Macedonian School (13th-14th Centuries)

Makedon Okulu/Ekolü, 13. yüzyılın 80'li yıllarından 14. yüzyılın ilk yarısını da içine alan, özellikle dönemin Sırp Kralı II. Stefan Uroš Milutin'in (1281-321) baniliği ile inşa edilen ve bugünkü Makedonya ile Kosova sınırları içerisinde kalan sanat eserleri için kullanılan bir üslup adıdır. Bu üslup içerisinde değerlendirilen yapıların en karakteristikleri Gračanica (1311-21), Staro Nagoričane (1317-18) ve Bogorodica Ljeviška (1310-13)'dir. Bu yapıları, mimari anlamda karakteristik kılan haç planlı ve 5 kubbeli oluşlarıdır. Bu kiliseler yapı üslubu bakımından Bizans Mimarisi'nin devamı olmakla birlikte, mimari plastik bağlamında 14. yüzyılda Avrupa'da hâkim olan Gotik Mimari'nin de etkisi altındadırlar. Yapı malzemesi olarak kesme taş ve tuğla kullanılmıştır. Yapıların içi muazzam biçimde fresklerle süslenmiştir. Günümüze gelebilen fresklerden resim programının Ortodoks resim programı hiyerarşisine uyduğu gözlenmektedir. Dönemin sanat merkezi olarak kabul edilen Selanik, Ohrid ve Athos atölyelerinin birbirlerinden etkilendiklerini, aynı elden çıkmış gibi görünen ama kendilerine has üslup özellikleriyle kilise planlarında ve duvar resimlerinde görülmektedir.

Bu dönemde din her alanda hâkim bir karaktere sahipti. Dönemin kralı ve soylular sayısı küçümsenmeyecek sayıda kilise vakfetmeyi kendilerine görev bilmışlerdi. Her bani sosyal ve politik anlamda kilisenin birleştirici temsilcisi olarak anılma kaygısı taşıyordu. Sırbistan bu dönemde Bulgaristan'dan, Athos'tan, Yunanistan'ın bazı bölgelerinden ve Mısır'dan kaçan keşiş kolonilerinin sığınağı olmuştur. Keşiş-kronikçi, edebiyatçı, ressam, zanaatkâr, yapı ustaları yeteneklerini ve kendi imzalarını kullanarak mümkün olduğunca Bizans geleneğini sürdürmeye çalışmışlardır. Bu birliktelikten doğan ruhsal bilinç Makedon Okulu'na ulusal anlamda ortak bir üslup özelliği kazandırmıştır. Bu etkileşim 1380'li yıllara gelindiğinde özellikle Prens Lazar Hrebeljanović'in (1371–28 Haziran 1389) baniliği ile Morava Okulu/Ekolü Kiliseleri'nde doruk noktasına ulaşmıştır. Neticede bu güçlü etkileşim kuzeyde Eflak ve Moldovya olmak üzere tüm Balkanlar'da, güneyde Athos'u da içine alarak 16. yüzyıla kadar etkili olmuştur.

* Viyana Üniversitesi, Sanat Tarihi Bölümü, Doktora Öğrencisi, Avusturya.

Kuzey Kıbrıs'taki Anıtlar Üzerine Tespitler ve Mimar Gözüyle Eleştiriler **Monuments in North Cyprus and Architectural Critics**

Kentlerin önemli noktalarına vurgu yapan anıtlar, çevre, mimari ve insan ilişkilerini kuran önemli yapısal elemanlardır. Bu çalışmada Kuzey Kıbrıs'ta 1960'tan beri yapılmış olan anıtlar ele alınmıştır. Tüm anıtların malzeme, form ve strüktür özellikleriyle künye bilgileri verilmiştir. Çalışmayı yapan iki mimar gözüyle estetik açıdan irdelenen anıtlar, buldukları yakın çevreye ve kente yaptıkları katkılar açısından eleştirilmişlerdir. Sonuçta, anıtların ifade edilmiş biçimleriyle Kuzey Kıbrıs'ta yaşanan politik, kültürel ve sosyal değişimler arasında ilişki kurulmuştur.

* Öğr. Gör. (Mimar), Mimarlık, Tasarım ve Güzel Sanatlar Fakültesi,
İç Mimarlık Bölümü, K.K.T.C.
Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Bölümü Doktora Öğrencisi.

** Yrd. Doç. Dr. (Mimar), Mimarlık, Tasarım ve Güzel Sanatlar Fakültesi,
İç Mimarlık Bölümü, K.K.T.C

Kemal İbrahimzade* Andrei Spachtchanskyi**

126

Gatçina Sarayı'ndaki Türk Tarzı Yapılar Turkish Style Buildings in Gatçina Palace

Eski İmparatorluk konakları bazında oluşturulmuş beş saraydan biri olan Gatçina Devlet Müze ve Korusu 1985'te halka açılmıştır. Sarayın mimarı, 1751'de Roma'dan gelen İtalyalı usta Antonio Rinaldi'dir. Rinaldi, 1760-70'li yıllarda Rusya'nın önde gelen mimarları arasında yer almaktadır ve Gatçina Sarayı onun en önemli yapıtlarından biridir.

Rusya'daki Türk tarzı yapılar, 18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren genellikle Çar sarayına yakın olan ve bir şekilde Osmanlı-Rus savaşlarıyla bağlantısı bulunan kişilerin çiftlik köşkleri ve konakları şeklinde görülmektedir.

Gatçina sarayı içerisinde bulunan "Türk Odası" ve saray bahçesindeki "Türk Otağı (Çadırı)" dönemin özelliklerini yansıtan yapılar arasında yer almaktaydı. Ne yazık ki bu iki yapı günümüze ulaşamadığı için araştırmalar müzede bulunan resim ve belgelere dayanarak yapılmıştır.

* Yrd. Doç. Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Tokat.

** Gatçina Sarayı Müzesi Araştırmacısı, Gatçina-Petersburg, Rusya.

Anıt Eserlerin Sivil Yapılarla Etkileşimine Bir Örnek: Azerbaycan'da Şeki Han Sarayı An Example to the Interactions Between Monumental Buildings and Civil Architecture: Şeki Khan Palace in Azerbaijan

İster Türk sivil mimarisi, isterse de dinî mimarisinin yapısal özelliklerinin başında, konutlarla form etkileşimi içerisinde oldukları ve anıt eserlerin yapı tasarımlarının kaynağında, konut şemalarının etkin bir rol oynadığı, artık iyice bilinmektedir. Türk saraylarının hükümdar veya üst düzey yöneticilerinin konut yapısı olduğu da göz önüne alınırsa, saray mimarisinin geleneksel ev şemasının konstrüksiyon denemelerinden olduğu söylenebilir. Türk-İslam geleneğinin mekân düzenine uygun biçimlenen Şeki Han Sarayı (1762), yapı tipolojisinin bilinen örneklerinden daha sade olmakla beraber, kent evlerinin 20. yüzyılın başlarına kadarki plan şemalarının da prototipini oluşturmaktadır. Özellikle, süslemeleriyle ayrı bir sanatsal değer taşıyan yapının Şekihanovlar Evi (18. yüzyılın ikinci yarısı) ve yakın çevreden, Erivan, Serdar Sarayı (19. yüzyıl) ile şaşırtıcı benzerliği, eserlerin yapımında görev alan sanatçıların ağırlıklı olarak geldikleri bölgenin (Karabağ ve İran'ın) sivil yapı/konut tasarımının, anıtsal yapıyla etkileşiminin bir göstergesi olarak ifade edilebilir.

* Dr., Sanat Tarihçisi, Edirne.

Mimari Kültür ve Etkileşim **Architectural Culture and Interaction**

Evrensel bir meslek olan mimarlık, bir şehrin, bir ülkenin kimliğini oluşturmasında çok önemli bir etkidir. Mimarlığın bir sanat olduğu ve kültürel yaşama etkisi tartışılmaz bir gerçektir. Frank Lloyd Wright'ın da dediği gibi “*mimarlık biçim haline gelmiş bir yaşamdır*”, bu nedenle de bize bir yerin yaşam biçimi hakkında geniş bilgiler verir. Tarihsel süreklilik içinde de geçmişi günümüze taşıyan resim, heykel vb. sanat eserleri arasında en kalıcı olan ve hafızalara kazınan yine mimari eserlerdir. Örneğin Mısır Piramitleri, Roma'daki tarihi eserler, İstanbul'daki Ayasofya, Süleymaniye Külliyesi, yakın tarihimizden Paris'te Eyfel Kulesi, Chicago'da Sears Tower, buldukları yere damgasının vurmuş ve tüm dünyada tanınmalarını, merak edilmelerini sağlamış, aynı zamanda buldukları yerin simgesi olmuştur.

Bu çalışmada, mimari kültür ve etkileri, Chicago, Barcelona, Paris, New York gibi şehirlerle örneklendirilerek irdelenecektir.

* Yrd. Doç. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, İstanbul.

Anadolu Hisarı ile Bizans Dönemi Yoros Kalesi Tuğlarının Özelliklerinin Değerlendirilmesi **The Evaluation of the Bricks Belonging to Yoros Castle and The Anatolian Fortress**

Tuğla malzeme, tarihsel süreç içinde Anadolu'da kullanımı açısından taştan sonra en eski malzemelerden birini oluşturmaktadır. İlk örnekleri MÖ 1200'lü yıllara kadar inen tuğla Anadolu'da, kullanımı Roma Dönemi ile yaygınlaşmaya başlamış ve Bizans Dönemi'nde de yapılarda vazgeçilemez bir malzeme durumuna gelmiştir. Türklerin Anadolu'ya gelmeleri ile tuğlanın bu bölgedeki kullanımı ise 9-10. yüzyıllar arasında rastlamaktadır. Osmanlı Dönemi'nde de tuğlanın yer aldığı yapılar farklı bir kimlik kazanmışlardır.

Bu çalışmada, hemen hemen aynı yüzyıllarda, 13-14. yüzyıllarda ve birbirine çok yakın bölgede inşa edilmiş, biri Bizans Dönemi'ne ait İstanbul'da Anadolu yakasındaki tek Bizans savunma yapısı olan Yoros Kalesi ile Osmanlı Dönemi'ne ait ilk askeri savunma yapılarından olan Anadolu Hisarı'ndaki tuğlaların çeşitli özellikleri ve kullanım şekilleri incelenmekte, tuğlanın mimari kimliğin oluşmasındaki etkileri irdelenmektedir. Hemen hemen aynı yüzyıllarda inşa edilen her iki savunma yapısındaki tuğlaların, şekil ve boyutsal özellikler bakımından birbirine benzerlikler göstermeleri, üretim yöntemlerinin çok da farklı olmadığını, aynı ve birbirine yakın teknolojilerle üretildiklerini göstermekle beraber, yapıda kullanım şekillerinde görülen farklılıklar, malzeme kullanımındaki değişik sanat anlayışının bir ifadesi ve bunun malzeme kullanım teknolojisindeki bir yansıması olarak kabul edilebilir. Değişik uygarlıklarda aynı malzeme benzer teknolojilerle üretilebilir, fakat uygarlıklar kendi sanatsal birikim ve anlayışları doğrultusunda aynı malzemelere ustaların ellerinde farklı bir kimlik kazandırabilir, özgün ve karakteristik bir mimari formun oluşumunda önemli bir rol oynayabilirler.

Bu bildiride, her iki askeri savunma yapısındaki tuğlaların özellikleri ve yapısal kullanım şekilleri karşılaştırılarak mimari kimliğin oluşumundaki yeri ele alınmaktadır.

* Yrd. Doç. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Meslek Yüksek Okulu, İstanbul.

** Yrd. Doç. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul.

Saraybosna'da Gazi Hüsrev Bey Külliyesi'nin Mimarı Hakkındaki Tartışmalar: Mimar Sinan'ın 1538 Öncesinde Balkanlardaki Yapı Faaliyetleri **Discussions about the Architect of Hacı Hüsrev Bey Complex in Sarajevo: Architectural Activities of Architect Sinan before 1538 in the Balkans**

Mimar Sinan hakkındaki eserlerde, 1538'de mimarbaşı olana kadar ki süreçte gösterdiği büyük başarılarla dair birkaç etkinlik sayılır. Ancak bunlar ayrıntılı olarak anlatılmaz. Kanunî'nin Mohaç Seferine katılan Mimar Sinan, adından bu sefer sayesinde bahsettirir. Yine bu seferde gösterdiği askerî başarılarla adından söz ettiren Bosna Sancakbeyi Gazi Hüsrev Bey'in, Saraybosna'da 1530-31 tarihinde yaptırdığı külliyesi, Balkanlardaki Osmanlı eserlerinin önemlilerindedir.

1526 tarihinde gerçekleşen Mohaç Seferi'nden sonra mimarbaşılığa yükselişi arasındaki zamanda Balkanlarda kimi eserler verdiği düşünülen Mimar Sinan'ın, zamanın mimarbaşısı Acem Esir Ali'ye atfedilen Hüsrev Bey Külliyesi'nin yapımı sırasında ne gibi bir rol oynadığı, bu yapının Mimar Sinan tarafından çizilen projeler sonucu mu gerçekleştirildiği, yoksa gerçekten atfedilen Mimarbaşı Acem Esir Ali tarafından mı yapıldığı Osmanlı belgeleri ile birlikte tartışılacaktır.

* Yrd. Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Bölümü, Ankara.

Osmanlı Mimarlığı'nda Kimlik Değişiminin Laleli Camisi Örneği ile Ele Alınması The Change of Identity in Ottoman Architecture in the Example of Laleli Mosque

Yüzyıllar içinde geçirdiği evrimle kendine özgü bir dile sahip olan Klasik Osmanlı mimarlığında, 18. yüzyılda çözümler başlamış, biçim dilinde farklılaşmalar meydana gelmiştir. Değişim yüzyılının ilk yarısında başlayan bu süreç, yüzyılın ikinci yarısından itibaren daha belirgin hale gelmiştir. 1764 tarihli Laleli Camisi de yaşanan değişimin basamaklarından biridir.

Caminin strüktürel yapısı, bunun iç mekânı şekillendirmesi, plan şekli, cephe kompozisyonu ve elemanları, bunların gerek Klasik Osmanlı mimarlığından gerek Batı mimarlığından örneklerle karşılaştırmalı olarak incelenişi bildirinin ana hatlarını oluşturmaktadır. İç mekânın daha önce ele alınmamış Batı etkili unsurları bildiride önemli bir yer tutmaktadır.

Klasik Osmanlı mimarlığından miras olarak taşıdığı öğeleri ve Batı ile etkileşim sonucu sahip olduğu “yeni” özellikleriyle Laleli Camisi 18. yüzyılın melez bir yapısıdır.

* Arş. Gör., Maltepe Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, İstanbul.

Mustafa Özer*

Neo Klasik Üslubun Taşradaki Bir Örneği: Edirne Hacı Adil Bey Çeşmesi An Example of Neo-Classical Style in the Province: The Fountain of Hacı Adil Bey in Edirne

Osmanlı Devleti'nin son yıllarında, ülkenin içinde bulunduğu olumsuzluklar ile belirginleşmeye başlayan milliyetçilik duyguları, bağlı milletlerin birer birer bağımsız devlet kurarak ayrılmalarına neden olmuştur. Buna bağlı olarak da ülkeyi, içinde bulunduğu kötü durumdan kurtarmayı amaçlayan ve ileriki yıllarda, "Milli Osmanlı Rönesansı", "I. Ulusal Miralılık Akımı" olarak nitelendirilen Neo Klasik Türk Üslubu ortaya çıkmıştır. Bu dönemde mimarlar, inşa etmiş oldukları yapılarda, Selçuklu ve Osmanlı yapılarından geniş saçaklar, kubbe, sivri kemer, sütun, çıkma, mukarnaslı başlık, çini kaplamalar vb. unsurları kullanarak Türk milli üslubunu yaratmaya çalışmışlardır.

Özellikle cephe düzeni, yapı elemanları ve süsleme bakımlarından yukarıda belirttiğimiz mimarlık üslubunun etkilerini taşıyan Edirne'deki Hacı Adil Bey Çeşmesi, inşa tarihi olarak da bahse konu üslubun ortaya çıktığı dönemle uygunluk göstermektedir.

Dönemin Edirne Valisi Hacı Adil Bey tarafından 1904 yılında inşa ettirildiği bilinen yapı, bir meydan çeşmesi karakterinde olup Edirne'yi Karaağaç Mahallesi'ne bağlayan Meriç Köprüsü'nün Karaağaç çıkışında bulunmaktadır. Düzgün kesme taşlarla inşa edilen, cephelerinde Selçuklu ve Osmanlı Mimari süslemesinin özelliklerini yansıtan uygulamalar bulunan yapı, günümüze kadar bazı onarımlar geçirmiş olup sağlam durumdadır.

Biz bu bildirimizde, Hacı Adil Bey Çeşmesi'ni, ayrıntılı bir şekilde inceleyerek, Türk Mimarisi'nde, özellikle 19. yüzyıl sonu-20. yüzyıl başlarında etkin olan Neo Klasik akımın taşradaki bir temsilcisi olarak yansıttığı sanatsal kimliğe vurgu yaparak, çağdaşı diğer örneklerle olan benzerlik ve farklıklarını ele alacağız.

* Yrd. Doç. Dr., Trakya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Edirne.

İki Cami, İki Mimar, İki Kimlik Two Mosques, Two Architects, Two Identities

Bu bildiride İstanbul, Türkiye ve Lahor, Pakistan'da uygulanmış yakın tarihli iki cami üzerinden modern mimari dilin cami tasarımlarında ne düzeyde kullanıldığını, mimarlarının tasarımcı kimliğinden patronaja ve dinsel kimlikle modern yaşam arakesitine uzanan geniş bir yelpazede tartışmak amaçlanmaktadır.

Ele alınacak örneklerden İstanbul'da olanı, 2009 yılında kullanıma açılmış olan Hüsrev Tayla ve Zeynep Fadilloğlu'nun ürünü olan Şakirin Camii; Lahor'daki ise 1990'ların sonlarında Dr. Babar Hamid Chauhan tarafından yapılmış olan Hotel Pearl Continental Camisi'dir. Bu örneklerin seçilmesinde, mimarlarının bu alandaki deneyimleri, kullandıkları mimari dil ve ibadet mekânının tasarımına yaklaşımlarındaki farklılıklar kadar, biri laik, biri dinsel siyasi kimlik taşıyan ülkelerde olmaları da rol oynamıştır.

* Yrd. Doç. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Bina Bilgisi Anabilim Dalı, İstanbul.

